

MET
ONDERZOEK
ONDER
MILLENNIALS

Onder Weg

Inspiratie
voor
reisgenoten

Jonge blik op een nieuwe kerk

THEMA: MILLENNIALS EN DE FUSIEKERK

06 FUSIEKERK GKV EN NGK VINDPLAATS VAN JEZUS 10 MILLENNIALS OVER DE KERK OMZIEN NAAR ELKAAR
14 HEILIGE EN VEILIGE KERK TUSSEN KEURSLIJF EN VRIJBLIJVENDHEID 18 ESSAY SCHEUREN EN HERSTEL

06 **OPINIE**

De nieuwe kerk als vindplaats van Jezus

Jannet de Jong en Jaco Weij, twee dertigers met een theologische achtergrond, bespreken de inrichting van het nieuwe gezamenlijke huis na de fusie tussen de GKv en de NGK. Zij vertegenwoordigen de groep loyale twintigers en dertigers die zich thuis voelen in de kerk en kritisch willen kijken naar de kerk met het oog op de toekomst.

10 **ONDERZOEK**

Millennials hebben de kerk nodig

Hoe denken millennials uit de NGK en GKv over de naderende kerkfusie (in 2023) tussen beide kerkverbanden? *OnderWeg* peilde online de mening van kerkleden tussen de 20 en 35 jaar. Ruim driehonderd mensen reageerden. 'Omzien naar elkaar was het meest aangevinkte thema.'

14 **GROEPSGESPREK**

Christus centraal in een heilige en veilige kerk

Hoe kijken de millennials Ite, Eline en Martijn aan tegen de vorming van de nieuwe fusiekerk van GKv en NGK? Ze praten erover met Maaïke Harmsen en Ad de Boer, leden van de regiegroep eenwording NGK en GKv. Wat betekent het kerklidmaatschap voor deze jonge kerkleden en wat willen zij meegeven aan de regiegroep?

24 **EYEOPENER**

Van het donker naar het licht

'Ik heb mijn oude mens overboord gezet', zei de bekeerde zondaar na zijn doop. 'Ik ook,' zei de volwassen christen, 'maar de mijne kan zwemmen.' Als christen geloof je dat God ons door Jezus verlost van de zonde. Tegelijk zie je dat je telkens weer tekortschiet. Hoe voorkom je dan dat je ontmoetigd raakt?

28 **ONTMOETING**

'Door alles wat ik heb meegemaakt, zie ik de toekomst met vertrouwen tegemoet'

Na de zenuwslopende maanden van het kerkasiel had Hayarpi Tamrazjan behoefte aan rust en wilde ze even geen journalisten spreken. Mondjesmaat doet ze dat nu weer. 'Vaak kwamen mensen voordat ze naar hun werk gingen nog even een uurtje naar de Bethelkapel. Als ik daar nu aan terugdenk, ben ik zo verwonderd. God, wat heeft U gedaan?'

32 **JEUGDWERK**

Dynamisch leren in de kerk

Heeft het wel zin om te investeren in catechese? De leerstof ligt vast, maar heeft weinig verbinding met het leven van jongeren. Ze moeten dingen leren die pas jaren later relevant voor hen worden. Het is echter niet zo dat wat je als tiener hebt geleerd weer boven komt drijven als het relevant wordt. Het is andersom: alleen wat je geleerd hebt toen het relevant was, beklijft.

34 **OPINIE**

Avondmaal buiten de kerkdienst?

Een jongerenwerker vertelde hoe hij met een jongerengroep de paasnacht doorbracht en aan het eind met hen het avondmaal vierde. Het was voor deze jongeren een indrukwekkende mijlpaal in hun geloofsontwikkeling. Het verhaal stelde Klaas van den Geest voor de vraag: kan dat, avondmaal vieren buiten de kerkdienst?

18 **ESSAY**

Het geloof wordt steeds weer overgeleverd aan een nieuwe generatie

OnderWeg vroeg gastredacteur Sjoerd Wielenga zijn familiegeschiedenis onder de loep te nemen. Zijn er verbanden te leggen tussen die bijzondere historie en onze tijd, waarin hij als christelijke dertiger en vader van drie jonge kinderen leeft? 'Ik vertel onze kinderen misschien wel dat er na een tijd van scheuren ook een tijd van vergeving, verzoening en herstel kan zijn.'

EN VERDER:

4 Praktijklokaal

16 Redactioneel Leendert de Jong

22 Stimulans

23 Column Wim van der Schee

27 Colofon

27 Nieuws

31 Column Dingeman Quant

Stockbeelden: BulentBARIS/iStock (pagina 1); Hotaik Sung/iStock (pagina 5); Rawpixel/iStock (pagina 6-7); Ridofranz/iStock (pagina 8-9); Keem Ibarra/Unsplash (pagina 24); Andrew Itaga/Unsplash (pagina 33); TheRealFindo/Lightstock (pagina 35).

>> *Introductie*

Millennials

Ik houd van de kerk. Ik hoop er God te ontmoeten. Ik word er stilgezet en leer te kijken naar mensen om mij heen. Ik kom er graag, in die kerk.

Maar soms blijf ik liever weg. Dan vind ik het gebouw beangstigend en stel ik vragen: voelen we ons hier thuis? Waarom weten we eigenlijk zeker dat we hier goed zitten? We zingen hier wel dat we juichen en buigen voor God, maar waarom staan we dan zo stil? Soms denk ik dat ik maar beter weg kan blijven. Dat is best vreemd, want ik houd van de kerk en werk er zelf met veel plezier.

>> Een kerk om van te houden <<

De vragen die ik, 26 jaar oud, bij mezelf herken, zie ik terug bij veel generatiegenoten, de zogeheten millennials. Het zijn vragen naar authenticiteit en commitment. In de kerk betekent dat zoveel als: een geloofwaardig verhaal vertellen en een levende gemeenschap zijn. Vroeger was het logisch om aansluiting te zoeken bij een gereformeerde kerk als je ouders daar lid waren, nu kies je bewust. Uit recente CBS-cijfers blijkt dat veel leeftijdsgenoten deze keuze uitstellen. Vinden ze uiteindelijk een plek waar ze zich thuis voelen, dan zetten ze zich actief in voor de kerk in de buurt, het labeltje doet er niet meer toe. Ondertussen, zo zien we ook in dit nummer, groeit het verlangen naar gemeenschap, ondanks de verschillen in standpunten.

In dit nummer gaan we in gesprek met millennials in de NGK en GKv, twee kerkgenootschappen die midden in een herenigingsproces zitten. Hoe kijken millennials aan tegen de kerk, lokaal en landelijk? Wat is volgens hen de kern van kerk-zijn? We gaan met hen in gesprek over het herenigingsproces van NGK en GKv. Zien zij een plek voor zichzelf in deze kerk? En hebben zij nog tips voor de regiegroep die bezig is deze twee kerkgenootschappen bij elkaar te brengen?

Ruim driehonderd jonge mensen namen de tijd om hierin met ons mee te denken. In hun antwoord den proef ik het verlangen naar een levende, eigentijdse christelijke gemeenschap. Ik herken mezelf in dat verlangen naar een kerk die dichtbij is, waar je God ervaart. Een kerk om van te houden.

Geranne Tamma, redacteur van *OnderWeg*

Amersfoort-Vathorst rolstoelvriendelijk

Plannen om de kerkzaal te verbouwen, of nog radicaler: nieuwbouw? Denk dan ook aan wat het in de praktijk betekent om een inclusieve kerk te zijn: iedereen heeft zijn plaats en kan er zich welkom weten, met eventuele beperkingen. De GkV Amersfoort-Vathorst heeft daar goed over nagedacht, ook omdat ze samen met de zorginstellingen Sprank en Accolade en kinderdagverblijf Bzzonder onder één dak woont in het centrum Hart van Vathorst. In het EO-blad *Visie* krijgt de gemeente de ruimte om uit te leggen wat dat in de praktijk betekent. Margreeth Drost, zelf slecht ter been vanwege een hersenbeschadiging, was lid van diverse kerkelijke gemeentes en had niet overal goede ervaringen. Zelf woont ze nu in Zwolle. Ze geeft zes tips over wat belangrijk is voor een gemeente die niet alleen wat betreft het gebouw, maar ook in de omgang met elkaar inclusief wil zijn:

1. De basis: geen drempels in het gebouw en wel een invalidentoilet.
2. Brede gangpaden, zodat rolstoelers genoeg ruimte hebben.
3. Stoelen in plaats van banken. Het is vanuit een rolstoel makkelijker om in een stoel te gaan zitten dan om in een bank te klimmen. Een stoel is boven-

In de gemeente Amersfoort-Vathorst wordt rekening gehouden met de gevarieerde samenstelling van de gemeente (op de foto gemeenteleden tijdens een belijdenisdienst). (beeld Arnold Mars)

- dien weg te halen, mocht een rolstoeler willen inschuiven in de rij.
4. Kapstokken op de hoogte van rolstoelers.
5. Het is goed als de predikant in de preek of in het gebed aandacht heeft voor fysieke gebrokenheid en niet alleen voor gezinnen of echtscheidingen.
6. Let op het taalgebruik. Het geeft erkenning als wordt gezegd: 'Als u kunt en wilt, wilt u dan bij het zingen van dit lied gaan staan.'

De gemeente van Amersfoort-Vathorst heeft verder ook bewust gekozen voor een prikkelarme inrichting en er is een

lift naar de ruimten op de verdieping en beneden.

Waar draait het uiteindelijk om? 'Wederzijdse afhankelijkheid is in de Bijbel vanzelfsprekend. Het zou mooi zijn als dat meer gaat leven onder Jezus' volgelingen. Er is een mooi Afrikaans gezegde: *If you want to go fast, go alone. If you want to go far, go together*', aldus Margreeth Drost.

Webtips

visie.eo.nl/2019/05/hoe-rolstoelvriendelijk-is-jouw-kerk

Tijdpad procedure beroepingswerk

Help, de dominee gaat weg. Wat moet er eigenlijk allemaal gebeuren als er een nieuwe predikant moet worden beroepen? Ga je daar pas over nadenken als het zover is? De Ontmoetingskerk (GkV) in Goes was er in ieder geval eerder bij. Binnenkort gaat hun predikant Peter Trimp met emeritaat,

maar vorig jaar al is er een beroepingscommissie ingesteld, die de hele gang van zaken in een stappenplan in beeld bracht, compleet met een tijdsplanning. Het hele proces duurt, als alles volgens plan verloopt, een jaar.

1. Planfase. Inrichten van de commissie,

opstellen van reglementen en werkspraken, en plan van aanpak presenteren aan CBZ. Voor deze fase staan vier maanden.

2. Hoorfase gemeente. De gemeente wordt actief gevraagd om input. Hiervoor zijn drie maanden gereserveerd.
3. Profielfase. Opstellen van een selectie-

profiel dat recht doet aan de input vanuit de gemeente. Dit profiel wordt ter toetsing voorgelegd aan de CBZ. Dat moet in twee maanden rond zijn.

4. Groslijstfase. Opstellen van een lijst met potentiële kandidaten, mede op basis van input vanuit de gemeente. Hiervoor zijn twee maanden nodig.
5. Tegelijk met deze fase gaat de hoorfase in. Er wordt een hoorcommissie ingesteld die enkele kandidaten gaat beluisteren en met hen in gesprek gaat. Drie maanden staan hiervoor.
6. Dan volgt de voordrachtfase. Op basis van de input van de hoorcommissie en de op andere manier verzamelde informatie wordt advies uitgebracht aan de CBZ met het oog op een uit te brengen beroep. Dat moet kunnen in twee maanden.
7. Besluit- en beroepingsfase. Er komt een voorstel voor een beroep, dat besproken wordt in een gemeentevergadering. Als de uitkomst daarvan positief is, wordt het beroep uitgebracht.

Stel dat de predikant het beroep aanneemt, dan volgen de stappen zoals omschreven in artikel B12 van de kerkorde, met modellen voor het beroepen van een predikant (zie www.gkv.nl/kerkorde/b-de-ambten-en-

Wat moet er eigenlijk allemaal gebeuren als er een nieuwe predikant moet worden beroepen?

overige-diensten respectievelijk ngk.nl/commissies/ckb/akstekst voor handreikingen bij het beroepingswerk).

Net als in veel andere gemeenten gebeurt, heeft de GKv Goes ook over de eigen gemeente nagedacht. Er is een schets van de gemeente opgesteld. Het Praktijkcentrum voor onderzoek en dienstverlening binnen de kerken heeft hiervoor en voor andere situaties een instrument: Startpunt, zelfportret voor kerken onderweg.

Webtips

- www.praktijkcentrum.org/highlight/startpunt-zelfportret-voor-kerken-onderweg
- www.steunpuntkerkenwerk.nl/kerkelijk-personeelsbeleid/predikanten/help-een-vacature

En verder

- De GKv Zoetermeer gaf een letterlijke invulling aan het gezegde: laat duizend bloemen bloeien. Nou ja, echt zo veel waren het er niet, maar elk gemeentelid nam een bloem mee bij de bevestiging van de nieuwe predikant, Matthijs Biewenga. Dat leverde acht prachtige boeketten op: 'Eén bloem is maar een bloem, maar samen met anderen wordt het echt wat. Zo zijn we samen gemeente. Met zo veel verschillende mensen, met diverse interesses, verlangens en dromen. Maar naast elkaar gezet door onze God, gaan we meedoen in zijn plan.'
- In de GKv Veenendaal-Oost werd zondag 19 mei een ontruimingsoefening gehouden. Dat gebeurt wel vaker binnen de kerken, maar deze oefening was levensecht: in de hal van de kerk was een rookmachine aangezet. De kerkmensen waren er overigens via het kerkblad op voorbereid en de zondag ervoor waren op de beamer de vluchtroutes al getoond. Op zondag 19 mei was de instructie heel kort: vanwege brand zo snel mogelijk de kerk verlaten. De kinderen werden door de bhv'ers (de gemeente heeft er maar liefst vijftien) apart naar buiten gebracht. De oefening verliep succesvol.
- De GKv Houten kende een feestelijke dienst met vier mensen die belijdenis van hun geloof aflegden, maar ook met aandacht voor gemeenteleden met verdriet, omdat hun kinderen de kerk verlaten hebben. Voorganger Ganpat Berrevoets wees op Demas, die Paulus 'uit liefde voor de wereld' had verlaten (2 Timoteüs 4). 'De troost voor Paulus was misschien wel dat Demas naar Tessalonica ging. Ook daar was een gemeente, die hem met open armen in Jezus' naam kon ontvangen: welkom terug.'

Twee jonge theologen over fusie GKv en NGK

De nieuwe kerk als vindplaats van Jezus

Jannet de Jong en Jaco Weij, beiden dertigers met een theologische achtergrond, bespreken de inrichting van het gezamenlijke nieuwe huis van de GKv en de NGK. Zij vertegenwoordigen de groep loyale twintigers en dertigers ('millennials') die zich thuis voelen in de kerk zoals die nu is en kritisch willen kijken naar de kerk met het oog op de toekomst.

tekst **Jannet de Jong en Jaco Weij**

De naderende hereniging van de GKv en de NGK is al meer dan eens vergeleken met een scheiding die weer wordt teruggedraaid. Twee partners die tientallen jaren gescheiden van tafel en bed leefden, gaan weer onder één dak wonen.

Maar hoe ga je dat ene huis inrichten? Beide partners hebben in de loop van de jaren meubelstukken weggedaan en er andere voor in de plaats gekocht. Nu moeten ze die twee inboedels weer samenvoegen tot één interieur waarin beiden zich thuis voelen. Wat willen ze eigenlijk voor interieur? Wat wordt de verbindende

'interieurstijl'? Welke bestaande meubelstukken krijgen een plek? Zijn er ook meubels die je maar beter weg kunt laten? En zijn er misschien ook nieuwe nodig?

Het is niet zo moeilijk om jezelf voor te stellen hoe dit opnieuw inrichten in zijn werk gaat bij twee mensen die onder één dak gaan wonen. Maar bij het onder één dak komen van twee kerkverbanden zijn de vragen naar de gezamenlijke inrichting misschien wat lastiger grijpbaar. In essentie spelen echter dezelfde vragen. In dit artikel gaan we stap voor stap op deze vragen in.

Verbindend

Allereerst de verbindende interieurstijl, het centrale idee dat alle onderdelen van het interieur tot een geheel maakt en het huis tot een fijne plek om te verblijven. In de nieuwe, verenigde kerk gaat het om het centrale idee dat alle onderdelen van ons gemeente-zijn verbindt, waardoor de gemeente een thuis is waar we elkaar graag welkom heten en waar een nieuwe generatie graag deel van uit wil maken. Dan gaat het om de verbindende spiritualiteit en de waarden waarvoor we staan. Toen we dat voor de nieuwe kerkgemeenschap wilden verwoorden, kwam het beeld van de kerk als vindplaats van Jezus bij ons boven. We formuleerden er een 'minibelijdenis' bij:

De kerk is een plek waar je de Heer vindt. Je vindt Hem door te leren, door te zoeken en soms zomaar te ontdekken dat Hij jou opzoekt als degene die jou verlost en vernieuwt. De kerk als vindplaats van Jezus kan niet zonder het Woord als Godsopenbaring dat van Hem getuigt. Dat Woord wordt zichtbaar en tastbaar in en door een gemeenschap van mensen, met zijn Geest bezielend. Wie Jezus kent, leert de Vader kennen. Dankzij zijn Geest leren wij Jezus kennen en tonen we zijn gelaat aan anderen, als navolgers van Hem.

DNA

Het is een prachtige belijdenis, maar deze

moet wel concreet handen en voeten krijgen in de dingen die we als gelovigen doen. Wat we samen doen en delen toont immers de relevantie van ons belijden aan.

Wat doen we met elkaar om vindplaats van Jezus te zijn? Daarvoor is allereerst onderwijs nodig, het doorgeven van het evangelie. Maar ook gastvrijheid en voorbeeldigheid als zichtbare navolging. Bovendien: beleving van de boodschap in bezielde praktijken van gemeentesamenzijn. Deze drie, in verbinding aan elkaar, maken de kerk een vindplaats van Jezus.

De vorm van het onderwijs, van praktijken van samenzijn en van de wijze waarop we gastvrijheid gestalte geven, kan per gemeente verschillen. Die verscheidenheid komt door de (on)mogelijkheden van de gemeente. Denk aan de directe context en cultuur van de gemeente. Maar ook aan verschil in opleiding, leeftijdsgroepen in de gemeente en de mogelijkheden die een plaats van samenkomst biedt. Maar wat we doen en delen draagt het DNA van de kerk: we lijken daarin allemaal op elkaar als broers en zussen. De kerk als vindplaats van Jezus, door het Woord en in de gemeenschap.

Huiskamers

Die onderlinge verbondenheid is, juist in het Nederland van nu, van groot belang. Wie Jezus zoekt, heeft daarvoor in toenemende mate de kerk nodig. Daar ontdek je wat genade, belangeloze liefde, falen en herstellen is. Maar ook wat onrecht is in Gods ogen. We zullen in de nieuwe kerkgemeenschap dus werk moeten maken van betekenisvolle relaties waarin die belangrijke noties uit het evangelie tot hun recht komen. Daar ligt volgens ons een mooie kans voor de nieuwe kerk. Laat het vanzelfsprekend zijn dat gemeenschap niet alleen iets is van het samenkomen op zondag. Laat ontmoeting, gesprek en het ontdekken van de

>>

weg van de Heer ook in de huiskamers en tijdens het jeugdkamp het DNA van de gemeente tonen.

Laat het besef doordringen dat we elkaar hard nodig hebben om een gezin te zijn in het huis van God. Dan gaan we elkaar vragen stellen, steken we elkaar de helpende hand toe en maken we gebruik van de gave van de ander. We voeden elkaar op en zien naar elkaar om – bezield door de Geest, gevoed door het Woord.

Traditie

Net als twee mensen die gaan samenwonen, begint de nieuwe kerk die gevormd zal worden uit GKv en NGK niet op nul. We staan in een traditie van tweeduizend jaar christendom. Gelovigen voor ons hebben evenals wij de Heer Jezus gezocht en gevonden. De heilige Geest heeft gewerkt in de kerk die er voor ons was. In de loop van de eeuwen heeft de kerk ervaren dat Jezus te vinden was in bepaalde gebruiken. Ook zijn er dingen waarvan onze Heer zelf heeft beloofd dat Hij erin aanwezig is.

We delen daarom met vreugde de maaltijd en dopen in de naam van de drieënige Heer. We openen het Woord en bemoedigen elkaar. We prijzen onze God en bidden voortdurend. We delen uit van wat we hebben, aan elkaar en de wereld. Het zijn de kernpraktijken van de kerk, op allerlei manieren vormgegeven. Het zijn precies deze dingen waarvan wij ook zelf hebben ervaren dat Jezus Christus erin te vinden is. We zijn erdoor gevormd en we geven ze met liefde door, eigentijds traditioneel.

>> Mogelijk kunnen we alweer snel een muur doorbreken, verbouwen of verhuizen <<

Ook wij delen de maaltijd – in de samenkomst aan een sober avondmaal en thuis met gasten, vreemd of nabij. We openen het Woord en laten ons onderwijzen, trekken ons terug in de stilte om te ontdekken wat de Geest ons zegt. We prijzen de Heer met psalmen en lofgebed, en juichen thuis mee met Opwekking op YouTube. We delen van wat we hebben, zijn loyaal aan de gemeenschap van de plaatselijke kerk en voelen ons bij New Wine of Opwekking verbonden met christenen uit andere huizen.

Zolder

Moet alles uit je oude huis wel mee naar het nieuwe? Het samenvoegen van twee inboedels is een geschikt moment om dat eens kritisch tegen het licht te hou-

den. Of om in de beeldspraak van een verhuizing te blijven: als je alle meubelstukken van twee partners meeneemt, krijg je een propvolle huiskamer waarin je niet kunt leven en een zolder vol met rommel waar je nooit meer naar kijkt. Dat 'overvolle', een gebrek aan ruimte om gemeente te kunnen zijn, kan ook de nieuwe kerkgemeenschap overkomen als we niet kritisch door onze gebruiken en regels durven gaan.

Ambtsstructuur

Onze grootste huiver als jongere kerkleden (specifieker: als theoloog en predikant) is dat we kerk *spelen* in plaats van kerk *zijn*. Centraal staat dat we als kerk vindplaats van Jezus zijn. Dat we betekenisvolle relaties met God, elkaar en de

wereld hebben. Het DNA van de kerk bepaalde en bepaalt haar vorm en praktijken, in rapport met de tijd. We willen het in dat verband graag allereerst over het eigenlijke van het ambt hebben. We zijn namelijk loyaal aan de kerk van onze jeugd en zien noodzaak en nut van het 'tegenover' van het ambt. Daarbij geloven we dat de Heer ons wil aanspreken en leiden door degenen die de gemeente voorgaan op grond van hun roeping. Maar de ambtsstructuur knelt, in onze beleving. Hoe zit dat? We hadden in de zestiende eeuw geen kringen en kringleiders, preekbevoegdheid, hbo-theologen, jeugdwerkers en directeur-dominees. We zouden ze nu echter niet meer willen missen en willen hun voorgangenschap voluit erkennen.

Maar hoe verantwoord en dat binnen de huidige ambtsstructuur?

Bestaansrecht

Er moesten in de afgelopen jaren gemeenten sluiten op grond van de bepaling dat zij geen gemeente konden zijn zonder ambtsdragers. We verwachten dat er in de nabije toekomst beginnende en krimpende gemeenten zullen zijn – we kennen ze zelfs – met hetzelfde 'probleem'. We zien, met andere woorden, vindplaatsen van Jezus, betekenisvolle gemeenschappen, die twijfelen aan hun bestaansrecht. Als het DNA zichtbaar is, maar de vorm niet zou passen bij de praktijk, laten we dan een nieuwe vorm vinden vanuit Woord en traditie om dat DNA te tonen. En juist hier kan het nieuwe kerkverband helpen: het bewaakt de onderlinge verbondenheid en geeft ruimte aan de *couleur locale*.

Erfgoed

Gaan we nog een spade dieper, dan komen we bij de vraag welke plek het erfgoed van de kerk in de nieuwe kerkgemeenschap krijgt. Ook daar hebben we als auteurs over nagedacht. Onze gereformeerde belijdenissen zijn meer dan museumstukken, vinden wij, maar ze dragen ook de sporen van hun tijd. Hun inhoud vinden we waardevol en willen we niet kwijt, maar hun verpakking ontleent soms het zicht op die prachtige inhoud. Laten we ze behouden om door te geven en recht doen aan hun inhoud en plaats in de traditie. Maar laten we daarnaast ook niet bang zijn om opnieuw te belijden, in woorden van vandaag, reagerend op de vragen en uitdagingen van de 21ste eeuw. Het levert gespreksstof op tot verdieping van geloof. Zo geven we door wat ons dierbaar is.

Mentaliteit

Tot slot staan we nog even stil bij de vraag of er in de nieuwe kerkgemeen-

schap ook een nieuwe mentaliteit nodig is om als jongere generatie (en als generatie die na ons komt) te groeien in geloof, en om als gemeentes die aantrekkelijke vindplaatsen van Jezus te zijn. We hebben geprobeerd in ons betoog de oproep tot een veranderende mentaliteit te verwoorden. Overigens is dat niet afhankelijk van een nieuwe Verenigde Gereformeerde Kerk: onze kerken zijn in verandering, in reactie op hun eigen geschiedenis en in reactie op de tijd en plaats waarin wij leven. Kenmerkend voor de nieuwe mentaliteit waartoe we als jongere kerkleden oproepen is de focus op de gemeenschap als vindplaats en de verantwoording van het eigen geloof. Maar ook de wil om het geloof te beleven en te verdiepen plus het verlangen om te verbinden met christenen lokaal en wereldwijd. Oftewel, een gemeenschap die welkom heet en jou en mij als zoeker helpt vinden.

Thuis

Hoe maakbaar is dit in een nieuwe kerkgemeenschap? In zekere zin zal zij moeten aansluiten bij deze beweging om onze generatie niet te verliezen, tegelijkertijd is de kerk niet van ons. Zij is van Jezus Christus die door vele generaties, vroeger en vandaag, zijn karakter toont. Moge de nieuwe fusiekerk een thuis voor alle generaties worden, met een open blik naar de generaties van morgen.

We zien ook dit nieuwe kerkverband als een tijdelijke woning. Mogelijk kunnen we alweer snel een muur doorbreken, verbouwen of verhuizen, omdat er nieuwe broers en zussen bijkomen. We doen dat graag en met liefde. Het is namelijk niet óns huis, maar een woning van de Heer.

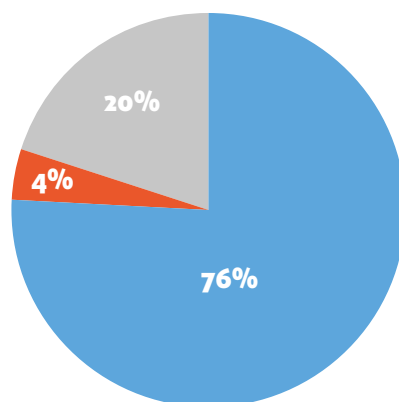
Jannet de Jong is theoloog en werkt als gemeentebegeleider bij het Praktijkcentrum. Jaco Weij is predikant van de NGK van Rijsenhout.

Millennials hebben de kerk nodig

Hoe denken millennials uit de NGK en GKV over de naderende kerkfusie in 2023 tussen beide kerkverbanden? OnderWeg peilde online de mening van ruim driehonderd kerkleden tussen de 20 en 35 jaar. Waar moet het over gaan in de nieuwe kerk? 'Omzien naar elkaar was het meest aangevinkte thema.'

tekst Sjoerd Wielenga

Wat vind je van de fusie?

- Een goede zaak
- Een slechte zaak
- Ik heb er geen mening over

De jonge mensen die het een goede zaak vinden, zeggen dat we samen dezelfde God dienen.

Onderweg verspreidde online een enquête met vragen over de naderende kerkfusie. Deze werd onder meer verspreid via sociale media, via predikanten uit beide kerkgenootschappen en onder studenten van de Theologische Universiteit in Kampen. Het aantal respondenten was 316. Ruim twee derde van hen wist al dat de NGK en GKV gaan fuseren. Driekwart van de respondenten vindt de

fusie een goede zaak. 20 procent heeft er geen mening over. Slechts 4 procent vindt de fusie een slechte zaak.

Versplintering

Er is ook gevraagd waarom de respondenten de fusie een goede zaak vonden of niet. Merijn Wijma, dataonderzoeker bij het Praktijkcentrum: 'De jonge mensen die het een goede zaak vinden, zeggen vaak dat we dezelfde God dienen, dus dat we dat ook samen kunnen doen. De verschillen tussen de GKV en NGK zijn volgens hen verwaarloosbaar. Ze vinden de versplintering van de kerk onbijbels. Ze wijzen erop dat de Bijbel eenheid onder christenen leert.' Verschillende respondenten vinden het ook organisatorisch handiger om de kerkverbanden te fuseren. Zeker in tijden van verminderde kerkgang vinden sommigen het belangrijk om samen te werken, omdat je samen sterker bent. Anderen zien de fusie als helend ten opzichte van de scheuring van 1967, waardoor verschillende gemeentes (die nu samen de NGK vormen) buiten het kerkverband van de GKV kwamen te staan. De millennials die blij zijn met de fusie, vinden de verschillen klein. 'Hoe dun is de heg tussen beide kerkverbanden

geworden? Je kunt er al goed doorheen kijken. Samen verder gaan als kerken is een ultiem doel. Versplintering is er al genoeg.' Iemand anders stelt dat alle christenen hetzelfde doel hebben: God groot maken. 'Ik vind het juist mooi om dat met verschillende mensen te doen. We kunnen veel van elkaar leren, bij-

Dit zeggen de millennials over de fusie

- 'De Bijbel en Jezus centraal stellen en fuseren in afhankelijkheid van Hem.'
- 'Blijf bij de Bijbel en de belijdenissen. Zo niet, dan ben ik bang dat we de jeugd verliezen en ook op andere terreinen de synodalen achterna gaan.'
- 'Houd in het oog: het gaat niet om onze kerkverbanden. Alle eer aan God!'
- 'Ik heb steeds minder geloof in een papieren eenheid waarbij een stoffig orgaan als een synode dingen bespreekt en alles overlaat aan de plaatselijke kerken.'
- 'Zing, vecht, huil, bid, lach, werk en bewonder (niet zonder ons).'

voorbeeld over de manier waarop we kerkdiensten invullen.'

Verwarrend

Een vijfde van de respondenten heeft geen heldere mening over de fusie. 'Aan de ene kant', legt Wijma uit, 'vinden ze de fusie mooi, maar aan de andere kant zien ze ook dat oudere mensen er moeite mee hebben.' Het kan volgens hen verwarrend zijn dat de GKv intussen zo veranderd is dat een fusie nu ineens wel mogelijk is, terwijl dat eerder niet zo was.

Zorgelijk

Respondenten die tegen de fusie zijn, vinden de onderlinge verschillen te groot. Er is volgens hen te weinig aandacht voor de inhoud en te veel voor het fusieproces. Wijma: 'Sommigen vragen zich af of de GKv nog wel dezelfde kerk is waarvoor vorige generaties gevochten hebben. Sommige GKv-leden zijn bang dat een fusiekerk te ver van de Bijbel af komt te staan. NGK-leden zijn op hun beurt bang dat de kerk behoudender zal worden.'

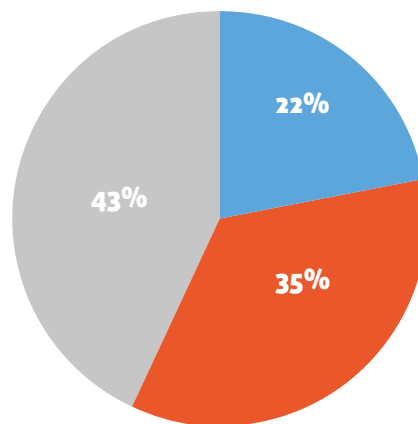
Zo schrijft een respondent: 'Het is naar mijn idee niet goed dat de GKv en NGK fuseren. De plaatselijke kerken zijn nauwelijks betrokken bij de fusie; een dergelijke actie lijkt mij toch gewichtig genoeg om dit meer met de kerken te bespreken.' De respondent signaleert in de GKv 'een vervlaking in de gereformeerde leer, een andere visie op Bijbel, bekering en levensheiliging'.

Iemand anders noemt de fusie zorgelijk. 'Er is minder binding aan de belijdenisgeschriften en een andere interpretatie en uitleg van de Bijbel.'

Anderen zijn bang dat de kerkfusie weer een nieuwe kerkscheuring tot gevolg heeft. Bij het ontstaan van de fusiekerk PKN, in 2004, ontstonden twee nieuwe kerkverbanden: de Hersteld Hervormde Kerk en de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland. Een respondent: 'Het zou mooi zijn als de fusie tussen de

GKv en NGK niet zorgt voor nieuwe kerken met scheuren door bestaande plaatselijke gemeenten.'

Zijn er verschillen tussen de GKv en NGK?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Beide kerken zijn gebaseerd op de Bijbel. De GKv is meer gericht is op traditie en de vrijgemaakte zuil; de NGK legt meer de nadruk op de autoriteit van de plaatselijke kerk.

Verschillen

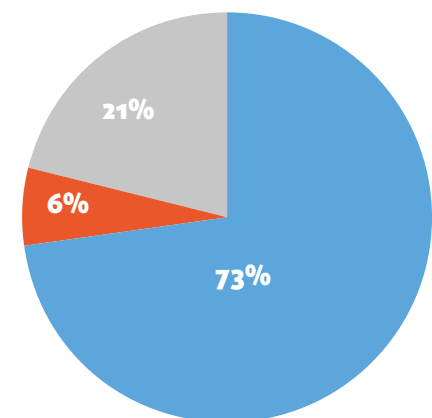
Op de vraag of er wezenlijke verschillen zijn tussen de NGK en de GKv wordt verschillend gereageerd. De meest genoemde overeenkomsten zijn: beide kerken baseren zich op de Bijbel; het

Ook fuseren met CGK en PKN

- 'Schiet op! En fuseer ook maar met CGK.'
- 'De verschillende kerkverbanden zijn een teken van de zondeval. Verdeeldheid onder christenen was een luxe die wegvalt met de teruglopende kerkgang. Richt je op de toekomst en zoek aansluiting met de PKN.'

geloof in God en Christus; het gereformeerde kerk-zijn; de drie formulieren van enigheid; de liturgie; de gezamenlijke geschiedenis; hun houding ten opzichte van de maatschappij; de invulling van doop, belijdenis en avondmaal; de prediking. Wijma: 'De respondenten noemen als verschillen dat de GKv meer gericht is op traditie en de vrijgemaakte zuil, terwijl de NGK meer de nadruk legt op de autoriteit van de plaatselijke kerk in plaats van de landelijke vergadering. Daarnaast wordt gezegd dat in de NGK meer plaats is voor afwijkende meningen, zoals over homoseksualiteit of de vrouw in het ambt. Over het algemeen wordt de NGK als vrijer en progressiever beschouwd dan de GKv.'

Wat vind je van een landelijk kerkverband?

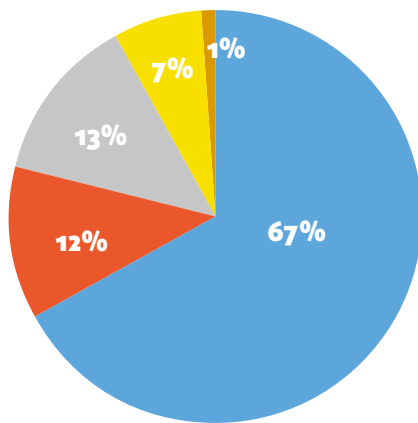
- **Goed: Als lokale kerk is het goed om deel uit te maken van een kerkverband**
- **Slecht: Het is niet nodig dat een lokale kerk deel uitmaakt van een kerkverband**
- **Ik heb hier geen mening over**

Verreweg de meeste millennials vinden het goed dat er een landelijk kerkverband is.

Kerkverband

Het merendeel van de 316 respondenten is er blij mee dat de fusiekerk er komt. Maar wat vinden deze millennials ei-

Welke rol krijgt het nieuwe kerkverband in jouw leven?

- Ik zet me in voor mijn lokale gemeente
- Ik ga me inzetten voor zowel het landelijke kerkverband als mijn lokale gemeente
- Ik verwacht niets van het landelijke kerkverband
- Anders
- Ik ga me voor het landelijke kerkverband inzetten

genlijk van het fenomeen kerkverband? Verreweg de meesten vinden het goed dat er een landelijk kerkverband is. Het grootste deel wil zich vooral inzetten voor hun lokale gemeente. Sommigen weten nog niet wat voor rol het nieuwe kerkverband voor hen zal krijgen, omdat ze eerst willen afwachten hoe het nieuwe kerkverband eruit zal komen te zien. Met de stelling: 'Ik heb een kerk nodig om te kunnen geloven', zijn de meesten het eens. Slechts een klein deel zegt geen kerk nodig te hebben om te geloven of heeft er geen mening over.

Thema's

Wat vinden millennials belangrijke thema's? Wijma: "Omzien naar elkaar in de gemeente" is het meest aangevinkte thema, gevolgd door "hoe je christen

>> 'Ik heb een kerk nodig om te kunnen geloven' <<

Blijf niet hangen in het verleden

- 'Als jongere juich ik het alleen maar toe en ben ik dankbaar voor de stappen die gezet worden. Tegelijkertijd zie ik pijn bij hen die de scheuring van 1967 hebben meegemaakt. Daar is natuurlijk een verzoeningsmoment voor geweest, maar ik denk wel dat het goed is om daar aandacht voor te blijven houden, terwijl we samen vooruitkijken. Op een gegeven moment is het "zand erover", maar zolang de generatie die 1967 bewust heeft meegemaakt nog leeft, zal hier

altijd pijn zitten. Radicaal keuzes maken is nodig. Zachte heelmesters maken stinkende wonden.'

- 'Blijf niet steken in het verleden. Voor ouderen is het weer bij elkaar komen, voor ons is het fuseren van twee verschillende kerken. Als je blijft steken in verzoening, verlies je mij.'
- 'Mooie verhalen, maar tegelijkertijd ervaar ik geen noodzaak voor de fusie en vind ik dat er iets te veel in het verleden geleefd wordt. De fusie van kerken laat me niet meer verbonden voelen dan dat ik nu al doe.'

Wat zijn belangrijke thema's?

Thema's	Aantal keren genoemd
Omzien naar elkaar in de gemeente	190
Hoe ik christen ben in het dagelijks leven	185
Wie God is en wat ik van Hem kan leren	147
Dat Jezus is opgestaan uit de dood	106
Gerechtigheid	57
Hoe de gaven van de heilige Geest werkzaam kunnen zijn in de gemeente	42
Evangelisatie	34
Dat zondige mensen vergeving nodig hebben	30
Apologetiek	12
Hoe ik gelukkig word	5
Hoe ik na mijn dood in de hemel kom	4
Ziekenzalving/gebed om genezing van ziekte	4
Wereldgodsdiensten	4
Bevrijdingspastoraat	1
Hoe kan ik breken met mijn zonden	0
Klimaat	0

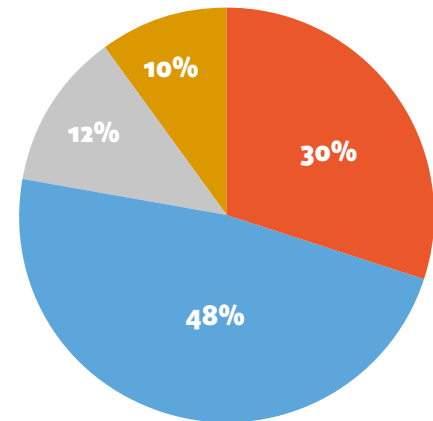
Zijn er verschillen tussen NGK en GkV?

- 'Ik kan het absoluut niet begrijpen dat we gaan fuseren! Waarom is het nodig? Het frustrereert mij als GkV-kerkganger heel erg. We geloven inderdaad in dezelfde God, maar er zijn zeker wel verschillen. Daar wordt zomaar overheen gestapt. Waarom hebben we in de kerk geen kerkleer meer? Worden we dom gehouden? Wat is er aan de hand?'
- 'Pas op dat er niet te veel concessies

gedaan worden richting GkV die onze NGK-identiteit verloochenen. Ik heb op vrijgemaakte scholen gezeten en was altijd "anders". Die dingen zijn hardnekkig. Ik ben dus wel huiverig voor een fusie.'

- 'Ik ben 23, studeer theologie en heb werkelijk geen flauw idee van de verschillen tussen NGK en GkV. Ik denk dat ik niet de enige daarin ben. Dat is misschien ook een beetje de zegen van een nieuwe generatie, een nieuw begin.'

Wat weet je van de scheuring van 1967?

- Ik ken het verhaal een beetje
- Ik heb er weleens van gehoord
- Ik ken het verhaal helemaal
- Niets

Van de theologen geeft 41 procent aan het verhaal van de scheuring van 1967 helemaal te kennen, bij de niet-theologen is dat 8 procent.

>> *Het thema vergeving van zonden scoort opvallend laag* <<

bent in het dagelijks leven". Ook "wie God is en wat we van Hem kunnen leren" wordt regelmatig genoemd, evenals "dat Jezus is opgestaan uit de dood".

De aandacht voor de vergeving van zonden, een klassiek gereformeerd thema, scoort opvallend laag. 'Hoe ik met mijn zonden kan breken' werd niet aangevinkt. Respondenten noemden uit zichzelf wel nog verschillende andere voor hen relevante onderwerpen, zoals homoseksualiteit, LHBT (lesbienne, homo, biseksueel of transgender), jodendom en Israël.

Verenigde Gereformeerde Kerk

We vroegen de woordvoerders van beide kerkgenootschappen om een reactie. Ds. Willem Smouter, voorzitter van de laatste landelijke vergadering van de NGK, wilde liever niet reageren. Ds. Melle Oosterhuis, voorzitter van de laatste synode van de GkV, is erdoor geraakt dat zo veel jongeren en millennials aangeven niet

zonder de kerk te kunnen. 'Ze gaan niet mee met de stroom van individualisering en hechten aan het omzien naar elkaar in de gemeente. Dat bemoedigt me als het gaat om de toekomst van en de kansen voor een Verenigde Gereformeerde Kerk.'

Sjoerd Wielenga is freelance journalist en gastredacteur van deze editie van *OnderWeg*.

Verantwoording

Het onderzoek is een initiatief van *OnderWeg* en is uitgevoerd in samenwerking met dataonderzoeker Merijn Wijma van het Praktijkcentrum.

De online-enquête is verspreid via sociale media, via GkV- en NGK-predikanten onder hun gemeenteleden, en onder theologiestudenten in Kampen. Ruim 300 mensen vulden de enquête in.

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 28 jaar. Het grootste deel van de respondenten (61 procent) komt uit de GkV, 35 procent komt uit de NGK. De GkV telt in 2019 114.603 leden, de NGK 32.896. Er zijn geen gegevens beschikbaar over de leeftijdsopbouw. De GkV is drie keer

groter dan de NGK, dus naar verhouding zijn er iets te veel NGK-respondenten. Dat is geen probleem; de verhouding is representatief genoeg om conclusies te kunnen trekken. Het grootste deel geeft aan kerkelijk heel betrokken te zijn: ze bezoeken kerkdiensten, leven mee met gemeenteleden en doen in de kerk vrijwilligerswerk. Slechts 36 respondenten zeggen niet erg of helemaal niet betrokken te zijn. Dit gegeven zorgt voor een vertekend beeld, omdat mensen die betrokken zijn eerder geneigd zijn om een dergelijke vragenlijst in te vullen.

13 procent van de respondenten heeft theologie gestudeerd.

Christus centraal in een heilige en veilige kerk

Hoe kijken de millennials Ite, Eline en Martijn aan tegen de vorming van de herenigde kerk van GKv en NGK? Ze praten erover met Maaïke Harmsen en Ad de Boer, leden van de regiegroep eenwording NGK en GKv. Wat betekent het kerkklidmaatschap voor deze jonge kerkleden en wat willen zij meegeven aan de regiegroep?

tekst **Geranne Tamminga**

‘Ik ben opgegroeid in de traditie van kerken in het café of in de gymzaal. Vaak hingen de rekstok en de ringen nog naar beneden. Ik heb zelf minder met sacrale ruimtes.’ Aan het woord is Ad de Boer. Hij zit aan een grote tafel met Maaïke Harmsen, net als hij lid van de regiegroep eenwording NGK en GKv. Aan dezelfde tafel zitten Ite, Eline en Martijn, drie twintigers die opgegroeid zijn in een gereformeerde kerk. Eline vindt kerken in een gymzaal maar niks. De diensten in de monumentale Hooglandse Kerk in het centrum van Leiden roepen bij haar een wowgevoel op: ‘Dit is zo veel groter dan wij zijn, denk ik, als ik in zo’n kerk ben.’

Shoppen

Als voorbereiding op dit gesprek lazen de drie twintigers de brochure ‘Verlangen naar een nieuwe kerk’ die de regiegroep begin dit jaar publiceerde.

Martijn: ‘Ik ben eigenlijk wel benieuwd

hoe dat in de toekomst gaat: als GKv en NGK één kerk zijn. Als je ergens naartoe verhuist dan ga je op zoek naar een kerk die bij je past. Daar wordt nu nog wel eens moeilijk over gedaan. Wordt in de toekomst van je verwacht dat je aansluit bij de dichtstbijzijnde kerk of ben je eigenlijk lid van al die kerken en sluit je je aan bij de gemeente die bij je past?’

Maaïke: ‘Ik heb liever dat mensen doelbewust gaan shoppen en zich dan actief aansluiten bij een kerk, in plaats van dat zij direct een attest inleveren maar uiteindelijk nooit in de kerk komen.’

Ad: ‘Ik verwacht zeker niet dat mensen in de herenigde kerk verplicht aansluiting moeten zoeken bij de dichtstbijzijnde kerk. Ik ken de tekst van de kerkorde nog niet precies, die komt binnenkort. Ik hoop wel dat er een gevoel van ongemakkelijkheid blijft wanneer mensen weggaan. Eerlijk gezegd ben ik ongelofelijk allergisch voor de opmerking “een kerk

die bij mij past”. Soms passen dingen niet bij mij, maar als iedereen elkaar op gaat zoeken in clubjes, wat dan?’

Verschillen

Eline: ‘Het belangrijkste is, denk ik, om het gevoel te creëren dat er verschil mag zijn. Ik merk bij mezelf en bij sommige leden van mijn studentenvereniging dat er best een allergie bestaat tegen alles wat GKv is: men vindt het niet fijn hoe het daar gaat, dus dan ga je er gewoon niet heen. Die keuze heb ik zelf ook al vrij snel gemaakt. Wanneer jonge mensen het gevoel krijgen dat hun opvattingen er mogen zijn en gedeeld mogen worden, dan kan het zijn dat er een hoop verandert. Maar het blijft lastig: echt leren van elkaar, samen zoeken, zoals op een Bijbelkring. Hoe kunnen we in dit nieuwe kerkgenootschap over de pijn van die scheiding heenstappen en samenwerken?’

De deelnemers aan het gesprek (van links naar rechts): Eline, Martijn, Geranne (voor OnderWeg), Maaïke, Ite en Ad.

Voorzichtig

Martijn: 'Wat ik bijvoorbeeld gek vind, is dat onze kinderen nu al ingeschreven staan als mogelijke leerlingen voor de gereformeerde basisschool. Dat geeft mij onder meer het gevoel dat er nog te veel sprake is van een soort vanzelfsprekendheid, een mal waar je in gedrukt wordt.'

Ite: 'Ik herken dat gevoel wel. Een aantal jaar geleden heb ik een discipelschapstraining in Duitsland gevolgd. Daar heb ik dingen van het geloof ontdekt die ik in mijn jeugd niet gezien heb. Ik heb veel over de heilige Geest mogen leren.'

>> 'Ik heb daar dingen van het geloof ontdekt die ik in mijn jeugd niet gezien heb' <<

Natuurlijk ben ik ook nog zoekende, heb ik nog geen antwoorden hoe het anders kan in onze kerken en weet ik niet waar ik me later zelf aansluit. Maar er kan zo veel meer. Bijvoorbeeld een vast gebedsmoment waarop gemeenteleden samen bidden voor situaties in de wereld. Dat zie ik in onze kerk nog niet zo snel gebeuren. Ik ben toch nog te voorzichtig om dat zelf te organiseren.'

Maaïke: 'Mijn advies bij dat soort dingen is altijd: organiseer het met een klein groepje, alleen is maar alleen. Met een groepje is er veel mogelijk, houd je het beter vol en stimuleer je elkaar.'

Ite: 'Volgens mij is er al wel een klein groepje. Maar het zou juist zo mooi zijn als dat soort dingen laagdrempeliger zijn en het voor de hele gemeente interessanter en leuker wordt om samen te bidden.'

Keurslijf

Ad: 'Ik snap helemaal wat Martijn over

Ite (24) woont in Rotterdam en werkt als treinmachinist. Eén keer per twee weken, wanneer hij geen dienst heeft, bezoekt hij NGKv De Brug in Nunspeet, waar zijn ouders wonen. 'Ik heb in Rotterdam niet echt een kerk gevonden waar ik me prettig voelde. In Nunspeet heb ik zo veel connecties, als ik dat loslaat moet ik helemaal opnieuw beginnen.'

Eline (24) woont in Leiden en volgt een master pedagogische ethiek in Nijmegen. Regelmatig woont ze kerkdiensten bij in de PKN-gemeente in het centrum van de stad. 'Mijn roots liggen in de GKv van Bunschoten, maar ik voel me daar nu niet zo thuis. Ik ben op zoek naar een meer intellectuele uitdaging. Ook al mis ik in de PKN waar ik kom best dingen, bij het gebouw, de sfeer van heiligheid en rust voel ik me goed.'

Martijn (28) werkt als jeugdwerker in de GKv van Assen Kloosterveen, een groeiende Vinex-wijkgemeente in een stad met veel gereformeerde kerken. Hij is getrouwd en vader van een dochtertje van 3 en een zoonnetje van 1. 'Ik ben opgegroeid in de GKv en werk er nu ook, maar het verschil tussen de gemeente waar ik opgegroeid ben en waar ik nu werk is erg groot.'

de gereformeerde basisschool zegt. Dat is niet meer van deze tijd. Dus dat keurslijf, dat uniform: nee. Maar helemaal aan de andere kant staat de vrijblijvendheid en die zie ik ook wel in een aantal gemeenten: jij jouw mening, ik de mijne. Tussen keurslijf en vrijblijvendheid zit het intense gesprek bij het Woord van God: >>

Verweggistan

Het Europese verkiezingscircus zit er op. Bijzonder feestje, toch? Ruim 500 miljoen inwoners van een werelddeel stemmen voor één parlement. Natuurlijk, het zijn tig landen die veel gemeenschappelijk hebben, maar veel ook niet. Toch waren die verkiezingen er; ze geven straks ruimte voor het uitwisselen van woorden. Laten die er maar zijn. Dan vallen er, volgens een oude tekst van Amnesty International, tenminste geen doden.

Bijzonder dus. Natuurlijk is dit één kant van het verhaal. De andere is dat Europa in de beleving van velen Verweggistan is. Waar je niks mee hebt, waar je vrijelijk op afgeeft en dat staat voor alles wat verkeerd gaat in de politiek, in jouw land, in jouw persoonlijke situatie. Dus stemde maar net de helft van alle kiezers en groeide de stem van mensen die graag afrekenen met Europese waarden. Toch, Europa, tel je zegeningen. Meer mensen gingen stemmen. Het rechts-nationalisme won minder dan gedacht. Groen won. In Nederland scoorde een ervaren politicus die tijdens de campagne zijn hart liet spreken. Dat valt op.

>> 'Wat mij echt raakte, zijn de momenten waarop hun hart spreekt' <<

Ik ken nog zo'n Verweggistan. Een kerkverband. Dat scoort niet, bij jongeren niet en vaak ook niet bij ouderen. Voor een kerkfusie – er komt er een aan, van GKv en NGK – geldt hetzelfde. Dus wordt een *OnderWeg*-editie over (kerk)fusie en jongeren niks. Dacht ik. Tot ik de resultaten las van de in deze editie besproken enquête onder jongeren. Daaruit blijkt dat de meeste jongeren weten van de fusie en er positief over zijn. Een relevant aantal wil best iets doen voor het kerkverband. En wat mij echt raakte, zijn de momenten waarop hun hart spreekt. Ze tonen begrip voor ouderen met pijn over het verleden. Ze verlangen naar eenheid, zodat 'God alle eer krijgt'. Bij de voor een kerk belangrijke thema's kiezen ze massaal voor omzien naar elkaar en ontdekken wie God is.

Spreken vanuit je hart gaat niet vanzelf. Daar is, ik schrijf dit vlak voor Pinksteren, méér voor nodig. Maar als het gebeurt, als het hart spreekt in gemeente en kerkverband, komt Verweggistan dichterbij. Vanuit mijn hart: zeker weten.

Leendert de Jong, hoofdredacteur van *OnderWeg*

Heer, wat vraagt U van ons? Een gesprek dat gevoerd moet worden in geloofsgesprekken, Bijbelkringen en gemeentelijke settingen. Ik geloof dat daar mooie dingen uit kunnen komen.'

Maaïke: 'We moeten op zoek naar het gezamenlijke en dat is spannend: wie zijn wij nu samen als kerken? Als ambtsdrager of kerkelijk werker moet je achter de hele gereformeerde leer kunnen staan, maar als gemeentelid mag je best lid blijven wanneer je afwijkende opvattingen hebt. Maar ben je voorstander van volwassendoop en wil je bij ons geen lid meer blijven? Dan is er een prachtige baptisten-gemeente om de hoek.'

Vragen

Ad: 'Ik kijk daar wel wat anders naar. Wanneer mensen actief zoeken naar een kerk, een stijl of een smaak die bij hen past, krijgen we wat je kunt noemen monocultuurgemeentes. Terwijl je in de kerk, als mensen van Christus, aan elkaar gegeven bent. Ik begrijp het dat mensen over willen stappen naar een andere kerk als hun geloof verpietert, kinderen wegwijnen of wanneer je anderen niet wilt belasten met jouw ideeën. De essentie van kerk-zijn is juist niet of we het allemaal met elkaar eens zijn, maar of we van Christus zijn. Durven we in Christus samen te vragen: Heer, wat vraagt U van ons? Dat kan in een gemeente met heel diverse mensen, vormen en vragen.'

Eline: 'Ik vind het heel mooi wat je zegt, echt een ideaal, maar zoals ik al eerder zei, in de praktijk lijkt het me lastig.'

Martijn: 'Het is denk ik belangrijk om echt met elkaar te praten en te delen waarom we bepaalde dingen in de kerk doen. Een aantal jaren geleden was het nog heel gewoon om twee keer per zondag naar de kerk te gaan. Wanneer ik mijn ouders vroeg waarom we twee keer gingen dan zeiden ze: 'Dat doen we gewoon.' Achteraf zie ik ook echt wel dat het goed voor me was, maar als ze verteld hadden waarom het goed was, dan had ik het veel beter begrepen. Het was nu een vanzelfsprekendheid, met het verstand op nul.'

Het is natuurlijk nog niet te zeggen dat het de nieuwe verenigde kerk lukt om die oude tendensen eruit te filteren. Dat kan onder andere jonge mensen ertoe aanzetten om aansluiting bij een andere kerk te zoeken.

Wat vinden jullie daarvan?

Ad: 'Het belangrijkste is dat men aansluiting zoekt bij een kerk. Maar sowieso sluit je je niet aan bij een kerkgenootschap, je sluit je aan bij een lokale gemeente. Het is de taak van deze lokale gemeente om in een stad, dorp of wijk kerk van Jezus Christus te zijn. Ik hoop en verwacht dat de lokale kerken binnen het nieuwe kerkverband dit ruimhartig en

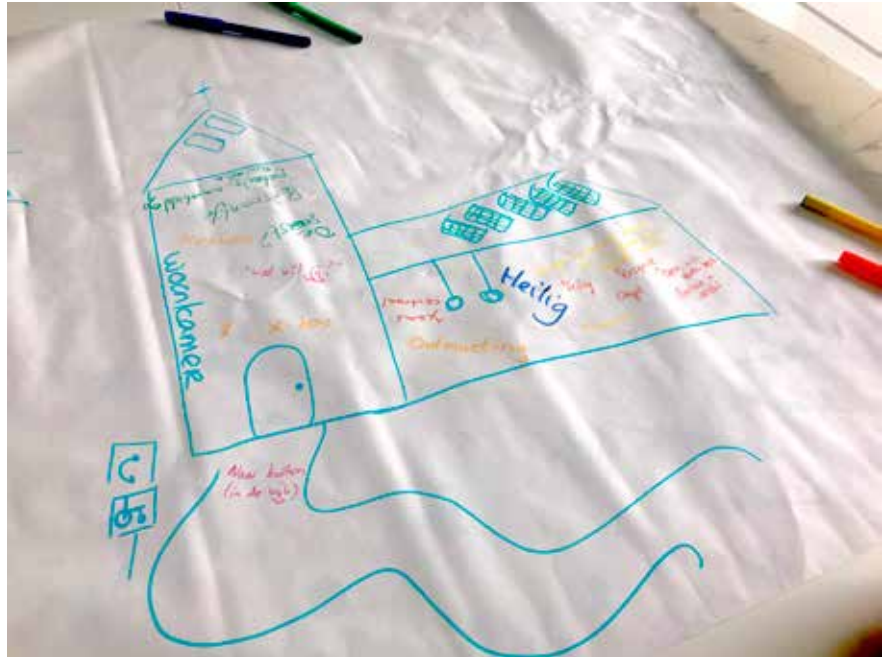
verschillend oppakken.'

Maaïke: 'Ik vind het ook belangrijk dat jonge mensen zich aansluiten bij Bijbelstudiegroepen of een studentenvereniging zoeken. Jonge mensen die lid zijn geweest van een studentenvereniging sluiten zich volgens mij sneller aan bij een kring of een kerk. Zij zijn het gewend om mee te doen.'

Eline: 'Ik denk dat dit meestal wel klopt. Als student zoek je ruimte en die ruimte heb je ook nodig. Dat zie ik binnen de VGSL gebeuren. Mensen die in hun studententijd al afhaken bij christelijk gerelateerde activiteiten, zullen denk ik sowieso kerkelijk afhaken.'

Is het eigenlijk wel goed om zo druk bezig te zijn met dit fusieproces? Kunnen we de tijd en energie niet veel beter steken in ontmoetingen met gemeenteleden, jong en oud?

Ad: 'Het valt mee hoor, hoeveel mensen hier nu mee bezig zijn. We hebben van mensen uit de PKN het advies gekregen geen veertig jaar te wachten voordat het

Op de tekening van de nieuwe kerk loopt een rolstoelvriendelijk pad, richting de wijk. In de kerk zijn een woonkamer, een keuken, een Xbox en ringleiding aanwezig.

zover is. We zijn een tijdelijke regiegroep die lokaal kerken wil informeren en adviseren en de landelijke organen adviseert over wat landelijk nodig is. Ook vinden we het belangrijk om kennis uit te wisselen. Martijn, jij bent jeugdwerker. In

veel kerken worden jeugdwerkers toegelust en worden generaties met elkaar in contact gebracht, bijvoorbeeld door adviseurs uit de landelijke dienstencentra. Gezamenlijk zijn we sterker, zijn we soms wijzer en zoeken we hulp bij elkaar.'

Contouren

We sluiten het gesprek af met een groot vel papier op tafel. De deelnemers tekenen daarop hun beeld van de fusiekerk. Martijn tekent de contouren van een klassiek kerkgebouw, met een toren en een kruis als torenspits. In de kerk tekent hij ringen en een rekstok. Op het dak tekent Maaïke zonnepanelen. Naar de voordeur loopt een rolstoelvriendelijk pad, richting de wijk. In de kerk zijn een woonkamer, een keuken, een Xbox en ringleiding aanwezig. Het is een heilige en veilige kerk, waar men respect heeft voor elkaar en Christus centraal staat. Waar de mensen door de Geest aangemoedigd worden om samen aan de slag te gaan.

Geranne Tamminga werkt voor Weetwatjegeloofd.nl en is redacteur van OnderWeg.

De nieuwe kerk is volgens de gespreksdeelnemers vooral een heilige en veilige kerk, waar men respect heeft voor elkaar en Christus centraal staat.

Het geloof wordt steeds weer overgeleverd aan een nieuwe generatie

OnderWeg vroeg gastredacteur Sjoerd Wielenga – afkomstig uit een voorgeslacht dat geworteld is in de GKv en NGK – een duik in zijn familiegeschiedenis te nemen. Zijn er verbanden te leggen tussen die bijzondere historie en de tijd waarin hij als christelijke dertiger en vader van drie jonge kinderen leeft? ‘Ik vertel onze kinderen misschien wel dat er na een tijd van scheuren ook een tijd van vergeving, verzoening en herstel kan zijn.’

tekst **Sjoerd Wielenga**

Laatst vond ik op onze zolder een boekje waarvan de eerste regels waren: ‘Dit boekje is geschreven naar aanleiding van de steeds terugkerende klacht over een tekort aan kerkelijk besef en kerkhistorische kennis bij de lidmaten der Gemeente. De klacht is niet ongegrond.’ Het zou zomaar een citaat kunnen zijn uit een recent verschenen publicatie. Maar het citaat komt uit het maar liefst negentig jaar geleden verschenen *Het huis Gods*, geschreven door mijn oom Bas Wielenga, een oudoom van mijn vader. Hij schreef het boekje in 1929, omdat ‘de herinnering aan de strijd, die onze vaders gevoerd hebben tot vrijmaking en herstel van de Kerk, bij ons tegenwoordig geslacht (begint) te verflauwen’. Op verzoek van zijn kerkenraad, van de Gereformeerde Kerk van Amsterdam, schreef hij voor belijdeniscatechisanten dit boekje waarin hij de kerkgeschiedenis beschrijft.

Kerkelijk besef

Of er anno 2019 nog altijd een tekort is aan kerkelijk besef en kerkhistorische kennis onder millennials mag de lezer zelf beoordelen. Maar sommige zorgen zijn van alle tijden, bedacht ik me toen ik het boekje van oom Bas las. In de jaren twintig van de vorige eeuw was hij onderdeel van de ‘beweging der jongeren’. Deze ‘jongeren’ (predikanten van rond de 40 jaar) beijverden zich voor vernieuwing in de Gereformeerde Kerk en richtten een eigen blad op: *De Reformatie*, een van de voorlopers van magazine *OnderWeg*. Bas’ broer Dirk, mijn overgrootvader, werkte ook mee aan *De Reformatie*. De broers zullen van hun vader Douwe gehoord hebben dat hij pas op zijn zeventiende gedoopt is en toen ook belijdenis heeft gedaan, omdat zijn ouders hem niet wilden laten dopen in de vrijzinnige hervormde gemeente waar ze lid van

waren. Op zeker moment bezochten ze kerkdiensten van de afgescheidenen die de Hervormde Kerk hadden verlaten. Wel in het geheim, bang om bij hun wagenmakerij in Blija klanten te verliezen.

Liefdeslied

Mijn familiegeschiedenis is niet uniek. Talloze families waren, van dichtbij of verder weg, betrokken bij kerk-scheuringen. Die waren er helaas meer dan kerkfusies. Maar in 1892 was er zo'n fusie tussen twee uit de Hervormde Kerk afgescheiden kerkgenootschappen: de Afgescheidenen (uit 1834) en de Dolerenden (uit 1886). 'Tijdens een gezamenlijke synode in de Amsterdamse Keizersgrachtkerk op 17 juni 1892 zong de vergadering', schrijft oom Bas in *Het huis Gods*, 'jubelend het lied van de liefde' (Psalm 133). En, noteerde hij: 'Uit veler oog welden tranen en uit veler harten stroomden woorden van blijdschap om de grote daden der genade Gods.'

Feestelijk

Misschien had de 19-jarige Bas over de gezamenlijke synode gehoord van zijn vader die er als Kamper hoogleraar bij aanwezig was. Op deze feestelijke vergadering hield Douwe een toespraak. Hij wees de gezamenlijke synode erop om 'Jezus de eerste en de hoogste plaats in ons midden te geven'. Hij vertelde dat het zijn behoefte is de verenigde kerken 'toe te roepen in deze ure': 'Vergeet toch nooit, Jezus is de Koning der Kerk!' En hij vervolgde: 'Daarom Hem de hoogste plaats en wij aan zijne voeten. Daarin ligt onze kracht en dit is de waarborg voor de toekomst, dat Jezus de Koning der Kerk is, Hij alleen, Hij tot in der eeuwen eeuwigheen.'

Actueel

De hartstochtelijke oproep voor de nieuwe kerk van 1892 van mijn betovergrootvader lijkt me nog even actueel voor de straks weer herenigde NGK en GKV. We leven in totaal andere tijden. Het kerkelijke landschap is veranderd (alleen al door de kerkenfusie die leidde tot de Protestantse Kerk in Nederland) en christenen hebben elkaar in dit geseculariseerde land meer dan ooit nodig. De geloofsbeleving van een negentiende-eeuwse christen verschilt ongetwijfeld met die van een geloofsgenoot in de 21ste eeuw. Maar het mooie is dat verschillende deelnemers in het *OnderWeg*-onderzoek (pagina 10) net als Douwe zeggen: 'Laat Jezus het middelpunt van de kerk zijn. Aan Hem alle eer!'

>> *Ze bezochten kerkdiensten in het geheim, bang om klanten te verliezen* <<

Verzoening en herstel

Het geloof van de wagenmakers en van Douwe, Bas en Dirk is steeds weer overgeleverd aan een nieuwe generatie. Ik doe dat op mijn beurt ook. Ik hoop dat onze nu nog jonge kinderen als ze oud genoeg zijn een eigen keuze voor God en voor de kerk maken. En mocht het ze gaan ontbreken aan 'kerkelijk besef', dan zal ik ze misschien wel vertellen over de fusiekerk. Zelf heb ik niets meegekregen van de breuk in de jaren zestig, maar ik weet wel dat het

bij sommige familieleden tot verdriet heeft geleid. Ik zal onze kinderen misschien wel vertellen dat er na een tijd van scheuren ook een tijd van vergeving, verzoening en herstel kan zijn. Ik zal ze ook vertellen dat niet iedereen in de kerk blij was met zo'n fusie. En ik hoop dat ik tegen die tijd zelf ook het geloof in God en de kerk niet verloren heb. Dat is geen cynische gedachte. Blijven geloven moet je vooral gegeven worden, dat ervaar ik steeds meer. Ik zal hoe dan ook vertellen over Psalm 119:34 dat (op de wijs van 'Zo vriendelijk en veilig als het licht') na hun doop gezongen is: 'Uw trouw is van geslachte tot geslacht, al wat er leeft, ontvangt van U het leven.'

Familie

God werkt door de generaties heen en het vertellen van oude familie verhalen kan helpen bij de geloofsoverdracht. Maar het recente overlijden van nota bene een familielid, veranderde mijn blikrichting van de genealogische navel naar de christelijke gemeenschap. Afgelopen maart overleed mijn oom Douwe, 117 jaar na zijn gelijknamige overgrootvader en eveneens in een Rotterdams ziekenhuis. De broer van mijn vader was een bijzondere oom, die redelijk zelfstandig was, maar heel zijn leven toch wat extra aandacht van zijn omgeving nodig had. De kerkgemeenschap waar hij bijna zijn hele leven lid van was, gaf hem die aandacht. Tijdens de begrafenis samenkomst werd het me nog eens duidelijk dat niet alleen wij zijn familie zijn, maar de gemeente evengoed. Hij maakte, zo hoorde ik die dag regelmatig, deel uit van Gods huisgezin: hij at bij mensen thuis, ging weekenden weg met de wijk en bestudeerde samen met hen de Bijbel.

>> De Bijbel lijkt bloedbanden te relativeren <<

De Bijbel lijkt bloedbanden te relativeren. Jezus zelf zei tegen zijn volgelingen: 'Jullie zijn mijn moeder en mijn broers.' Zijn eigen moeder noemde hij zelfs wat afstandelijk 'vrouw' en Hij vertrouwde haar vanaf het kruis toe aan een leerling, in plaats van aan haar andere zonen. Voor de oosterse familiecultuur een tamelijk revolutionaire opvatting: Jezus relateert de bloedband en maakt de familie breder. De geloofsgemeenschap is ook familie.

Oudste broer

Jezus verbreedde de familie verhoudingen revolutionair en

maakte ze ondergeschikt, maar dat wil niet zeggen dat de eigen bloedband niet meer belangrijk is. De Bijbelse oproepen om de verhalen van God door te vertellen aan je kinderen en hun kinderen, lijken me onverminderd van kracht. De lijn van de geslachten inspireert en motiveert daarin. Maar toch. Als journalist interviewde ik meer dan eens mensen die op latere leeftijd tot geloof gekomen zijn. Zij groeiden niet op in een christelijk gezin en vormen dus geen schakel in de lange ketens van generaties waardoor het geloof is overgedragen. Is dat dan minder waardevol? Dat lijkt me niet. Ex-moslims raakten soms zelfs hun biologische familie kwijt na hun keuze voor Christus. Verwonderd vertelden zij, maar ook andere nieuwgelovigen, me dat ze met de kerkgemeenschap een nieuwe familie hadden gekregen. Ze hadden zich in de generaties van de familie van de Heer en zijn en onze Vader gevoegd. Onze Heer is ook onze oudste broer.

>> Blijven geloven moet je vooral gegeven worden, dat ervaar ik steeds meer <<

Om die reden condoleerde ik een gemeentelid van mijn oom met het overlijden van zijn broer. Hij antwoordde dat hij dat ook echt zo zag: Douwe was zijn broer in Christus en wat zou hij hem missen. Want niet alleen zorgde de gemeente voor Douwe. Tijdens de samenkomst werd mij duidelijk dat hij in zijn kwetsbaarheid met zijn grote geloof en scherpe inzichten ook voor hen had gezorgd.

Daarom droegen de broers uit Gods huisgezin de kist met het lichaam van oom Douwe de kerk uit, vlak langs de eerste steen die zijn gelijknamige vader er ooit in had gemetseld. Ze droegen Douwe op handen, zei een van hen na afloop. Zo'n geloofsgemeenschap gun ik mijn kinderen en hun kinderen ook.

Sjoerd Wielenga werkt als freelance journalist en tekstschrijver voor verschillende dagbladen, tijdschriften en non-profitorganisaties.

Dit essay kent nog een vervolg, lees dat op www.onderwegonline.nl/essay.

Nieuws

CGK/NGK Arnhem: op korte termijn vrouwelijke ambtsdragers

De CGK/NGK-samenwerkingsgemeente Kruiskerk in Arnhem gaat haar principebesluit uit 1996 dat er vanuit de Bijbel ruimte is voor vrouwelijke ambtsdragers, op korte termijn in praktijk brengen. Gemeenteleden zijn uitgenodigd om namen van mannen én vrouwen op te geven voor de vervulling van enkele kerkenraadsvacatures. Vorig jaar legde de gemeente het voornemen om het besluit uit 1998 na 22 jaar te gaan uitvoeren voor aan de CGK-classis Apeldoorn. Die gaf daar aanvankelijk toestemming voor, maar trok die later in, toen bleek dat een synodebesluit over de ruimte voor samenwerkingsgemeenten met GKv of NGK verkeerd geïnterpreteerd was.

Volgens predikant Taco Postuma heeft de Kruiskerk 'met meer dan twintig jaar pas-op-de-plaats laten zien dat we veel waarde hechten aan onze relatie met het kerkverband. Maar we merken dat de opbouw en eenheid van onze gemeente nu gediend is met het effectueren van ons besluit.' Dat niet doen, aldus Postuma, 'is een last die we als gemeente niet kunnen dragen en een verantwoordelijkheid die we als kerkraad niet willen nemen'. De Kruiskerk is dankbaar 'dat de classiskerken onze worsteling gezien hebben. We vertrouwen erop dat ook het landelijk verband hier oog voor heeft of zal krijgen.'

Deze maand begint de nieuwe CGK-synode. Daar liggen voorstellen op tafel om het eerdere nee tegen vrouwelijke ambtsdragers opnieuw tegen het licht te houden, evenals de positie van de samenwerkingsgemeenten die zich bekneld voelen tussen de verschillende keuzes van de kerkverbanden CGK, GKv en NGK.

Eerder dit voorjaar nam de CGK/NGK-gemeente van Nieuwegein een vergelijkbaar besluit als Arnhem.

Algemene ledenvergadering SKW digitaal

Van 12 tot en met 26 juni vindt de algemene ledenvergadering van Steunpunt KerkenWerk langs digitale weg plaats. De leden - alle gemeenten van GKv en NGK - worden via mail en website geïnformeerd over de agenda, kunnen vragen stellen en hun stem uitbrengen.

Hans Schaeffer inaugureert als hoogleraar praktische theologie

Op 28 juni zal Hans Schaeffer in de Burgwalkerk zijn ambt als hoogleraar praktische theologie aan de Theologische Universiteit Kampen aanvaarden met een inaugurele rede over 'Liturgie als centrum van kerk-zijn'. Voorafgaande aan de inauguratie organiseert het Praktijkcentrum, waaraan Schaeffer als onderzoeker verbonden is, een mini-symposium met workshops over de rol van liturgische praktijken in de verschillende velden van gemeente-zijn. Meer informatie en aanmelding: www.weetwatjegelooft.nl/product/liturgie-in-praktijk.

>> *Colofon*

Kernredactie

Bram Beute, Debbie den Boer, Esther de Hek (hoofdredacteur), Peter Hommes, Leendert de Jong (hoofdredacteur), Pieter Kleingeld, Erik Koning (eindredacteur), Jordi Kooiman (webredacteur), Maarten van Loon, Annelies Smouter-de Rooij (eindredacteur), Karel Smouter, Geranne Tamminga, Tineke Verhoeff (beeldredacteur thema).

Brede redactie

Kernredactie plus Rob van Houwelingen, Hans Schaeffer, Peter Strating, Hans Vel Tromp.

Medewerkers

Koert van Bekkum, Ad de Boer, Eline de Boo, Els van Dijk, Han Hagg, Myriam Klinker-De Klerck, Jan Kuiper, Roel Kuiper, Almatine Leene, Bas Luiten, Jan Mudde, Dicky Nieuwenhuis, Maurits Oldenhuis, Anko Oussoren, Dingeman Quant, Wim van der Schee, Paul Smit, Jeroen Sytsma, Roel Venderbos, Maarten Verkerk, Martine Versteeg, Dick Westerkamp, Jeannette Westerkamp-Stegeman.

Redactieadres

† Hazeveld 115, 3862 XA Nijkerk, redactie@onderwegonline.nl.
Voor recensie-exemplaren: Silversteyn 10, 3621 PA Breukelen.

Lezersservice

Voor abonnementen, adreswijzigingen, opzeggingen en bezorgklachten: SPAbonneeservice, A. van Leeuwenhoekweg 34, 2408 AN Alphen aan den Rijn, 088-1102060, administratie@onderwegonline.nl.

OnderWeg in braille, grootletter en audio

OnderWeg is beschikbaar in passende leesvormen bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtienden (CBB). Neem voor meer informatie contact op met de CBB: 0341-565499.

Abonnementsprijzen

Jaarabonnement: € 52,50 (studenten € 26,25 / Europa € 89 / buiten Europa € 119).
Halfjaarabonnement € 28,75. Digitaal abonnement: € 37,50 (studenten € 18,75).
Bij automatische incasso geldt op deze tarieven een korting van 1 euro.
Proefabonnement: drie maanden gratis.
Neem voor het afsluiten van een abonnement contact op met de lezersservice (zie hierboven) of vul uw aanvraag online in op www.onderwegonline.nl.
IBAN: NL89INGB0000404945 t.n.v. Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Persvereniging

OnderWeg is een uitgave van de Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.
Informatie: Marga van Gent-Petter (secretaris), persvereniging@onderwegonline.nl.

Bestuur Persvereniging

Marga van Gent-Petter, Arie Liebeek, Aad Lootens, Anko Oussoren (voorzitter), Hillie van de Streek en Tjirk van der Ziel.

Adverteren

Nico Postuma, 06-139 959 05, adverteren@onderwegonline.nl.
Zie voor de formaten, tarieven en verschijningsdata www.onderwegonline.nl/adverteren.

Vormgeving

Bredewold communicatievormgevers. Rondweg 76, 8091 XK Wezep, 038-376 33 90, onderweg@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle, Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, 038-467 00 70.

www.onderwegonline.nl

www.facebook.com/onderwegonline

www.twitter.com/onderwegonline

Nieuwe catechismus

Begin mei verscheen bij Kok-Boekencentrum de *Gewone Catechismus* van de hand van de theologen Theo Pleizier, Arnold Huijgen en Dolf te Velde. Geïnspireerd door de catechismussen uit de zestiende eeuw, die mensen in staat stelden om zich in de eigen taal het geloof eigen te maken, stelden zij zichzelf de vraag hoe een catechismus er vandaag de dag uit zou kunnen zien. Die vraag leidde tot de *Gewone Catechismus* – klassiek wat betreft de vorm, maar in de taal van vandaag. Zo heeft ook deze catechismus de vraag-

en-antwoordstructuur en bestaat hij uit de vier bekende onderdelen: de inhoud van het geloof, de omgang met God, het goede leven en het samen verwachten van Gods nieuwe wereld. Tegelijk worden deze onderdelen ingevuld in de taal van vandaag. Zo begint de catechismus met de in onze tijd zo centrale vraag 'waar vind jij geluk?', om hier vervolgens vanuit het christelijke geloof een antwoord op te formuleren. Het boekje is daarmee een aanrader voor iedereen – jong en oud – die zelf woorden wil leren geven aan het geloof in deze tijd.

Inspiratie voor onderweg

Wil je tijdens het reizen geïnspireerd worden door een mooie Bijbeltekst of door een prikkelend interview over het kerkelijk jeugdwerk? Dat kan met twee podcasts die recentelijk verschenen. Zo verzorgt Mieke Brink al twintig jaar voor het *Nederlands Dagblad* de rubriek Stilgezet. De rubriek bevat elke dag een korte meditatie waarin een Bijbeltekst met het leven van alledag verbonden wordt. Sinds kort is het echter ook mogelijk om deze meditatie te beluisteren via de website van het *Nederlands Dagblad* en via Soundcloud. Een mooi begin van je dag met een meditatie van nog

geen twee minuten! Daarnaast lanceerde INNOV8, het netwerk voor christelijk jeugdwerk van Missie Nederland, een maandelijkse podcast waarin diverse thema's rond kerk en jeugdwerk met experts uit het netwerk worden besproken. Zo gaan in de eerste podcast diverse experts met elkaar in gesprek over kerkverlating onder jongeren. De podcasts zijn te vinden op Spotify, Apple Podcasts en www.missionenederland.nl/innov8podcast. Op haar website biedt Missie Nederland daarnaast bij elke podcast achtergrondinformatie en handvatten om aan de slag te gaan in de eigen gemeente.

Pastoraat aan homoseksuele jongeren

In veel kerken roept het pastoraat aan homoseksuele jongeren grote verlegenheid op. Daardoor ervaren veel homoseksuele jongeren weinig steun van de kerk. Als het erom gaat wie of wat een positieve rol heeft gespeeld bij de acceptatie van de eigen homoseksualiteit komt de kerk voor velen pas op de vijfde plaats. Toch is het belangrijk dat de kerk ook voor deze jongeren klaarstaat. Daarom schreef Herman van Wijngaarden het boek *Om het hart van homo's*. In dit boek deelt hij de resultaten van een onderzoek naar de ervaringen met pastorale begeleiding van jongeren uit de doelgroep van de organisatie Hart van Homo's. Daarnaast geeft hij handvatten voor hoe je met jongeren mee kunt lopen in hun proces van acceptatie naar verantwoordelijkheid dragen voor. De uitdaging is daarbij volgens Van Wijngaarden om trouw te blijven aan de jongere en aan Gods onderwijs over seksualiteit.

Vakantiebijbelgids

Voor velen komt de zomervakantie snel dichterbij en daarom verscheen bij Ark Media weer de vertrouwde vakantiebijbelgids. Nieuw is dat er dit jaar niet één maar twee vakantiebijbelgidsen verschijnen: de vertrouwde vakantiebijbelgids voor volwassenen én een speciale vakantiebijbelgids voor kinderen in de leeftijd van 4 tot 9 jaar. Beide vakantiebijbelgidsen bevatten overdenkingen voor drie weken, met dit jaar als gezamenlijk thema 'zonnestrallen', waardoor de gezinsleden met hetzelfde thema aan de slag kunnen. Aan de hand van dit thema wordt gezocht naar wat het zonlicht ons leert over God en naar de zonnestrallen die we van Hem mogen ontvangen. Een prachtige ontdekkingstocht voor zowel een zonnige als een regenachtige dag.

>> Column

Gevoelig

Hoe dichterbij de levende God komt, hoe meer we merken hoe gevoelig Hij is. Op afstand in storm en vuur zie je daar niets van. Als na het vuur een zachte bries begint te fluisteren, zou je al iets kunnen gaan vermoeden. Het vermoeden wordt zekerheid als Jezus mens onder ons geworden is in alle kwetsbaarheid. Welke andere god kan luisteren als Hij? Zelfs bladeren in de evangeliën kan je al de vraag opleveren: 'Weet Jij mij beter dan ik?' Eens te meer hoort dat bij de Geest, die haar weg zoekt naar ons hart, voorzichtig, fijngevoelig, kwetsbaar, makkelijk te weerstaan. Zoals water zich laat afschudden en vuur zich laat doven laat de Geest zich bedroeven – en zoekt dan opnieuw haar doel.

>> Het harde hart zacht maken kan alleen met zachtheid <<

Nee, ik geloof niet aan de dominante traditie in de kerk in het Westen dat de Geest Gods liefde zelf is. Het klinkt me te machtig. Het eigen werk van de Geest is eerder dat ze God en mensen laat zien als personen om van te houden. Ze is levendmakende Geest, juist omdat ze liefde wekt. Hoe gevoelig moet je daar wel niet voor zijn... Haar eerste werk is gemeenschap laten ontstaan. Met hoeveel gevoeligheden moet je dan wel niet rekening kunnen houden... Het harde hart zacht maken kan alleen met zachtheid. Hoe word je anders een bedelaar om geest? Wie leert je anders treuren, of zachtmoedigheid? Wie kan anders voorkomen dat diep verlangen naar gerechtigheid verlangen naar vergelding wordt, zonder barmhartigheid? Zonder extreme gevoeligheid wordt geen hart zuiver en geen vrede gevonden. Alleen nog groter gevoel voor de ander stelt de bitterheid van vervolging of ander kwaad en maakt werkelijk gelukkig. Pas als alle verbroken verbindingen weer gelegd zijn, komt een mens werkelijk thuis in een gemeenschap. Het kan in onze harde tijd vast geen kwaad als we ons even afvragen of we die Geest werkelijk ontvangen willen. Hoe meer Geest, hoe meer je voelt en ziet en hoort en ruikt. Dat gaat goed doen, maar ook zeer. Ook haar kracht wordt juist in zwakte ontplooid. Daar blijkt het goddelijke gevoeligheid, sterker dan wat ook.

Wim van der Schee is beroepbaar predikant in de PKN.

›> *Eyeopener*

Ik, ellendig mens!
(Romeinen 7:24)

*De Geest zelf verzekert onze
geest dat wij Gods kinderen zijn.*
(Romeinen 8:16)

Van het donker naar het licht

‘Ik heb mijn oude mens overboord gezet’, zei de bekeerde zondaar na zijn doop. ‘Ik ook’, zei de volwassen christen, ‘maar de mijne kan zwemmen.’ Als christen geloof je dat God ons door Jezus verlost van de zonde. Tegelijk zie je dat je telkens weer tekortschiet. Hoe voorkom je dan dat je ontmoedigd raakt?

tekst **Jeannette Westerkamp-Stegeman**

Een aantal keren heb ik het nu meegemaakt dat iemand werd gedoopt die een ommezwaai gemaakt heeft van een leven los van God naar een leven als christen. Als zo iemand dan iets vertelt over het verschil tussen het leven zonder God en het leven met Jezus, dan denkt menig kerklid al gauw: dat had ik ook wel mee willen maken, zo’n ommekeer, zo’n blijdschap. De dopeling zou echter zeggen: ‘Je weet niet waar je het over hebt. Ik had er alles voor over gehad om niet mee te hoeven maken wat ik allemaal beleefd heb zonder God.’

Thuiskomen als je bij de varkens hebt gezeten, heeft een voordeel. Als verloren zoon krijg je vaak een feest waar de oudste zoon jaloers naar staat te kijken. Maar dan? Een jaar later. Is de onrust dan uit je leven? De schaamte? Ga je je best doen om iets goed te maken en lukt dat?

Spiegel

Paulus lijkt verbazend weinig last te hebben van zijn verleden. Paulus wist dat het goed zat tussen hem en God. Het oordeel van de mensen kon hem niets schelen, en ook zijn eigen oordeel niet. Want ook als er iets niet goed zou zitten, was dat Gods zaak (1 Korintiërs 4:3). Hij is een nieuwe schepping (2 Korintiërs 5:17).

En dan toch die kreet: ‘Wat ik verlang te doen, het goede, laat ik na; wat ik wil vermijden, het kwade, dat doe ik’ (Romeinen 7:19). En even later: ‘Wie zal mij, ongelukkig mens, redden uit dit bestaan dat beheerst wordt door de dood?’ (Romeinen 7:24).

In Romeinen 7 schrijft Paulus over de wet, waarin hij – als in een spiegel – ziet wat er aan hem mankeert. Zoals je mensen kunt tegenkomen bij wie je opeens schril afsteekt, omdat zij dingen waar jij dacht goed in te zijn, zo veel beter doen. Maar Paulus durft ook in deze spiegel te kijken zonder ontmoedigd te worden. Het bevestigt wat hij al weet en elke keer weer moet horen en zeggen over zijn redding: ‘Dat doet God! Dank aan Hem door Jezus Christus, onze Heer’ (Romeinen 7:25).

>> Paulus durft ook in deze spiegel te kijken zonder ontmoedigd te worden <<

Remedie

Van Romeinen 7 naar Romeinen 8 is een sprong van het donker naar het licht. In onze kerken, en ook in onze cultuur, gaat het vrijwel altijd over liefde, acceptatie, niet oordelen. Was het kruis wel nodig voor onze zonden? Zijn we niet vrij van de last van de zonde? Toch zijn er steeds meer jonge mensen die zozeer het gevoel hebben dat ze niet zijn wie ze zouden moeten zijn, dat het leven te zwaar wordt. Er worden ons tegenwoordig spiegels voorgehouden die minstens zo veeleisend zijn als die van de wet. Ik moet presteren, er goed uitzien. Een goede moeder of vader zijn. Mijn relaties

>>

moeten perfect zijn. Ik moet gelukkig zijn.

Hoe houd je het dan uit met jezelf? Ik hoor in Nederland meer over zelfdodingen dan toen we in een land woonden waar oorlog en honger heersten. Ligt het aan de maatschappij? En hoe onttrek ik mij daaraan?

Ik weet nog dat ik me een tijdlang doodmoe voelde. Wat een opluchting toen bleek dat er iets mis was in mijn bloed. Vrijwel meteen werd ook een remedie gevonden. Wat kun je dan 'blij' zijn met een diagnose dat je ernstig ziek bent!

Paulus keek in de spiegel van de wet, zijn leefwereld. 'Ik, ellendig mens. Het lukt me niet, wat ik ook doe.' In Romeinen 8 kijkt hij in de spiegel van de Geest en zegt hij: 'Maar ik hoef het ook niet te doen, het is voor mij gedaan door Christus.'

Is het voor ons soms andersom? Oog in oog met Gods liefde in Christus zie je waar je tekortschiet. En dat kun je aan als je weet dat je geliefd bent, ondanks alles. *Simul iustus et peccator* (tegelijk rechtvaardig en zondaar), zoals Luther al zei.

Sprong

Romeinen 8 gaat over de zekerheid van Gods liefde voor ons. Wat je ook ziet in de spiegel van de wet, je bent een kind van God. Niet meer de wet, maar de heilige Geest regeert. De Geest van het leven in Christus Jezus.

Het is een enorme sprong: beseffen dat het je bij de handen afbreekt en dan opgevangen worden. Niets kunnen en alles krijgen. Daarom zijn die getuigenissen van bekeerde criminelen zo mooi: je ziet de overgang van het donker naar het licht. Helaas heb ik ook mensen zien terugvallen. Waren ze niet bekeerd? Bij hen zie je zo'n terugval heel duidelijk. Maar net zoals zij het weer gingen zoeken bij hun 'foute vriendjes', zo

Om over na te denken of door te praten

- Waar ligt in jouw leven het accent? Doe je je best om goed genoeg te zijn, of zit je juist aan de andere kant: het is wel goed zo? Wat wil je versterken?
- Soms vormen bescheidenheid en acceptatie een manier om zelf geen kritiek te krijgen. Herken je dat?
- Hoe maak jij ruimte voor de Geest? Je kunt denken aan: stil zijn, jezelf 'leeg schrijven', wandelen, je door een ander laten bevragen, een bepaalde plek opzoeken.
- Heb jij een bekeringsverhaal of zo'n moment dat jijzelf of iemand in je omgeving van het donker naar het licht werd getild? Heb je dat weleens opgeschreven of gedeeld met anderen?

heb ook ik van die zaken waar ik me makkelijk meer afhankelijk van maak dan van God (iedereen kan zijn eigen voorbeelden wel bedenken). Een onzichtbare ziekte is niet minder gevaarlijk dan een zichtbare.

We zijn heiligen, mensen die door God zijn uitgekozen. Maar geen heiligen in de betekenis van mensen zonder fouten. Durven we naar onszelf te kijken, vanuit die veiligheid in Christus, en te zien wie we ook zijn? Oude patronen slijten langzaam. Soms lijkt het leven als christen op leren schrijven met je linkerhand terwijl je rechts bent. Ik ken iemand die dat goed kan, maar die heeft dan ook een tijdlang zijn rechterhand in het gips gehad. Hoeveel druk heb ik nodig om echt te veranderen?

Maar als ons allerlei duistere spiegels worden voorgehouden, kunnen we tegen de 'aanklagers van de broeders' zeggen: 'Je hebt gelijk, je hebt helemaal gelijk, er deugt niets van mijn motieven. Ga maar klagen bij Jezus, Hij gaat daar nu over.'

Ruimte

Na Jezus' hemelvaart hebben zijn volgelingen zich tien dagen opgesloten. Petrus heeft geen praatjes meer. 'Ik ellendig mens, ik wilde Hem niet eens kennen. En toch kreeg ik de opdracht om de schapen van de goede herder te weiden. Hoe dan?' Ze bidden. Ze bidden de weg vrij om te ontvangen. Tien dagen wachten ze, dan komt de Geest. Daar is alle ruimte voor. Ze hebben niets meer in handen. Petrus krijgt weer woorden in de mond. Hij is niet bang om weer iets te zeggen wat hij niet waar kan maken of iets te zeggen uit angst. Drieduizend mensen worden door zijn woorden geraakt en veranderen de richting van hun leven.

De Geest is als de wind. Die kun je niet vangen. Daar kun je je niet mee volstoppen en niet in verstoppen. De Geest neemt ons mee in wonderen van liefde.

Onlangs sprak ik een knul van 17. Hij zei: 'Ik wil God proberen. Ik heb alles al geprobeerd, drugs, seks, criminaliteit, alles.' Hij hoorde beleefd aan wat ik over God en Jezus te zeggen had, maar toen ik vroeg: 'Wil je dat ik voor je bid?' zei hij opgelucht: 'Ja, daar kwam ik voor.'

Ik vroeg God of Hij deze jongen zijn Geest wilde geven om Hem beter te leren kennen. De jongen zat minutenlang ontspannen met zijn ogen dicht en zei toen met een diepe zucht: 'Ja, dat is het. Wauw, te gek. Zo stil ineens.' Hij sliep daarna beter en iedereen vond hem zo rustig geworden. Ik stond erbij en keer ernaar. Zo eenvoudig is het.

Jeannette Westerkamp-Stegeman is werkzaam als justitiepredikant.

OnderWeg app!

Met de nieuwe app *OnderWeg* online kun je ons magazine nu ook op mobiel of tablet lezen. De app bevat de nieuwste editie van *OnderWeg* en alle eerdere nummers (vanaf 2015).

lezen waar
en wanneer
je maar wilt

OnderWeg
INSPIRATIE
VOOR
REISGENOTEN

Heb jij de app al gedownload?

Abonnees van *OnderWeg* kunnen de app gratis gebruiken. Eerder verstuurd we daarover een mail. Geen mail ontvangen of vragen hierover? Neem contact op via administratie@onderwegonline.nl.

Zie ook
www.underwegonline.nl/gratisdigitaal.

Jan Minderhoud Genezing en bevrijding

'nu al' en 'nog niet'

De dienst van genezing en bevrijding roept vragen op. Wat betekent het dat het Koninkrijk van God al onder ons aanwezig is en tegelijk nog op zich laat wachten? Is de belofte van genezing en bevrijding inbegrepen in de verzoening? Op welke manier gaat God zijn weg met ons in het lijden, ook als genezing of bevrijding uitblijft? Kan ziekte in het plan van God passen?

De auteur schuwt deze complexe vragen niet, maar wil niets afdoen aan de opdracht van de Kerk: de dienst van genezing en bevrijding serieus nemen en een plaats geven in de pastorale praktijk.

"Jan Minderhoud geeft heldere richtlijnen vanuit het perspectief van de theologie van het Koninkrijk"

(Ronald Westerbeek)

480 pagina's – € 29,95

Buiten & Schipperheijn Motief
www.buiten-motief.nl – in de boekhandel

Wat bezielt me?

Wat mij bezielt is dat God van mij houdt. Ongelooflijk! Ik zoek bezieling om dat nog beter te kunnen ervaren. Jij ook? Neem een proefabonnement op christelijk magazine *OnderWeg*.

[Ga naar onderwegonline.nl/gratis](http://Ga.naar.underwegonline.nl/gratis)

Drie maanden gratis, stopt automatisch.

OnderWeg
Inspiratie voor reisgenoten

Hayarpi Tamrazjan hervat haar leven na het kerkasiel

‘Door alles wat ik heb meegemaakt, zie ik de toekomst met vertrouwen tegemoet’

Het duurde even voordat we Hayarpi Tamrazjan konden spreken. Na de zenuwslopende maanden van het kerkasiel, dat op 30 januari 2019 eindigde, had Hayarpi Tamrazjan (21) behoefte aan rust en wilde ze even geen journalisten spreken. Mondjesmaat doet ze dat nu weer. ‘Vaak kwamen mensen voordat ze naar hun werk gingen nog even een uurtje naar de Bethelkapel. Als ik daar nu aan terugdenk, ben ik zo verwonderd. God, wat heeft U gedaan?’

tekst **Annemarie van den Berg-Nap**
beeld **Jaco Klamer**

Ik ontmoet Hayarpi, Armeense van geboorte, op de universiteit van Tilburg, waar ze haar studie econometrie weer heeft opgepakt. In de kantine zit ze geconcentreerd over haar boeken gebogen. Als ze me ziet, verschijnt er een grote glimlach. Even later lopen we over de campus naar het stiltegebouw, dat ze me graag wil laten zien. Het is een sereen gebouw in de vorm van een halve cirkel met een hoog plafond en dikke wanden die de geluiden buiten houden. ‘Zodra ik weer naar de universiteit kon, ben ik eerst hier naartoe gegaan’, vertelt Hayarpi. ‘Dat was belangrijk voor mij. Ik wilde deze nieuwe periode starten met God en Hem de eer geven.’

Hayarpi Tamrazjan: 'Terwijl wij in de kerk lagen te slapen, waren er beneden mensen aan het zingen en het bidden.'

De afgelopen maanden zijn nogal een rollercoaster geweest voor jou, je ouders, zusje en broertje. Hoe is het nu met je?

'Goed. Druk.' Ze lacht. 'Ik heb vaak de vraag gekregen wat ik zou doen als ik definitief in Nederland mocht blijven. Daarop antwoordde ik altijd: "Verder gaan met mijn leven, alles doen wat ik altijd al deed." Dus ik heb mijn studie weer opgepakt en ben nu hard bezig om de gemiste colleges in te halen. Ik schrijf nog altijd graag gedichten en heb onlangs mijn eerste dichtbundel *Aards*

verdriet & hemelse vreugde uitgegeven.

Ook spreek ik regelmatig in kerken en ik volg een leiderschapscursus van de ChristenUnie-jongeren. Het is een druk leven, maar ik ben er blij mee.'

Hoe kijk je terug op de periode van het kerkasiel?

'Het was een heel moeilijke, maar ook heel bijzondere periode. Van de beginperiode kan ik me weinig meer herinneren. Het was zo hectisch. We waren helemaal in paniek en vluchtten naar de kerk. De kerk was letterlijk en

figuurlijk een veilige plek voor ons. Ik wist niet wat kerkasiel was en moest het opzoeken op het internet. Er werden matrassen geregeld en binnen een paar minuten moest ik bedenken wat ik mee wilde nemen. Ik pakte mijn laptop, mijn tas met collegeschriften, mijn schrift waarin ik gedichten schreef en een stapeltje kleding. Onze dominee en een paar andere mensen uit onze kerk waren heel erg betrokken en kwamen bijna elke avond langs. Daar ben ik ze nog steeds erg dankbaar voor.

We verbleven eerst in onze eigen kerk in Katwijk, maar konden al snel terecht in buurt-en-kerkhuis Bethel, in Den Haag. Er is in die maanden zo veel bijzonders gebeurd. Ik stond verbaasd – en ben dat eigenlijk nog steeds – dat de dienst drie maanden lang dag en nacht door kon gaan. Terwijl wij in de kerk lagen te slapen, waren er beneden mensen aan het zingen en het bidden. Vaak kwamen mensen voordat ze naar hun werk gingen nog even een uurtje naar de Bethelkapel.

Als ik daar nu aan terugdenk, ben ik zo verwonderd. God, wat heeft U gedaan? Wat was het een wonder! Hoe kunt U ons zo liefhebben? We zijn maar kleine mensen. Als ik daaraan denk, krijg ik nog altijd tranen in mijn ogen. Bethel was ook echt een gezegende plek. Dat hoor ik van iedereen die er als gast is geweest. Mensen die daar kwamen, gingen vol vrede weer naar huis.'

In een eerder interview zei je over het kerkasiel: 'In de letterlijke zin was ik er niet vrij. Maar je hebt twee soorten vrijheid, naast de letterlijke is er de vrijheid van de geest. Dat is echte vrijheid. Die was er wel, die heb ik ook in de kerk gevoeld.' Kun je dat uitleggen?

'Dat besef kwam eigenlijk door een gedicht dat ik schreef. In de periode in Bethel las ik dat het *Reformatorsch Dagblad* een gedichtenwedstrijd organiseerde. Ik vond het leuk om daaraan

Hayarpi Tamrazjan: 'Ik wil me graag inzetten voor de samenleving, voor Nederland. Ik heb zelf ondervonden hoe groot de impact kan zijn van een politieke beslissing.'

mee te doen, tot ik het thema zag: vrijheid. Ik dacht: Wat een thema! Wat moet ik daarmee? Denken aan vrijheid doet pijn. Maar ik wilde geen negatief of somber gedicht schrijven, en besloot me te richten op de andere kant van vrijheid. De vrijheid van de Geest is geen aardse toestand. We zijn vrijgekocht, we zijn geen slaaf meer van verdriet. Deze geestelijke vrijheid is nog belangrijker dan fysieke vrijheid.'

Hoe reageerde je toen jullie eindelijk, na een asielprocedure van negen jaar, een verblijfsvergunning kregen?

'Als je negen jaar op iets wacht en het gebeurt eindelijk, dan is je eerste reactie: echt? Ik kon het gewoon niet geloven. Maar al snel kregen we allemaal

berichtjes en appjes binnen en langzaam kwam het besef: ja, het is echt! We hebben negen jaar lang tussen hoop en vrees geleefd. Er waren niet alleen maar teleurstellingen, we kregen ook twee keer gelijk van de rechter. Maar zeker in de laatste periode van het kerkasiel was de onzekerheid groot.'

Je bent – misschien ongewild – een spreekbuis geworden voor het kinderpardon. Ineens kwam je veelvuldig in de media. Hoe heb je dit ervaren?

'Ik zette vlak voor de periode van het kerkasiel heel onschuldig een filmpje online waarin ik een oproep deed aan Gert-Jan Segers en Joël Voordewind van de ChristenUnie. Ik zette me al in voor de lokale afdeling van de ChristenUnie en was zodoende betrokken bij de partij. Dat filmpje maakte een heleboel media-aandacht los. Ik had dat niet goed ingeschat, maar het was ook zo'n rare periode vol paniek en onzekerheid. We waren gewoon bezig met onze veiligheid. Dat was de hoofdzaak.'

Het geloof is heel belangrijk voor je, zoals blijkt uit je gedichten en de interviews die je geeft. Wat heeft je geloof vooral beïnvloed?

'Bepaalde periodes zijn heel vormend geweest voor mijn geloofsvertrouwen. Een daarvan speelde al voor het kerkasiel. Ik had via een lange weg mijn vwo-diploma gehaald en wilde gaan studeren in Tilburg. Als asielzoeker heb je nergens recht op, maar met steun van ons netwerk en UAF is het toch gelukt en werd ik toegelaten, wat heel bijzonder was. Zolang je echter in de asielprocedure zit, moet je je elke werkdag tussen 13 en 14 uur melden. Maar hoe kan dat, als je elke dag vijf uur moet reizen tussen Katwijk en Tilburg?

Enkele dagen voordat mijn studie zou beginnen voelde het echt alsof mijn wereld instortte. Ik dacht: Wat heeft mijn leven voor zin, wat moet ik nog als ik

niet verder mag studeren?

Toen heeft mijn advocaat een rechtszaak aangespannen met als inzet het recht op onderwijs. Voor de werkelijke zitting heb ik een voorlopige voorziening gekregen om mij in de avond te melden. Zo kon ik toch naar Tilburg.

In die tijd was ik erg moe en uitgeput. Later bleek ook dat ik ijjertekort had.

Desondanks ervoer ik veel rust en vrede. Tijdens die lange treinritten was het alsof er liefde door mijn aderen stroomde. Terwijl er geen aanleiding was voor zo veel vrede, wilde mijn ziel juichen en aanbidden.

Door die ervaring ben ik langzaam gaan beseffen dat God mij het beste wenst. Ook al overzie ik de toekomst niet. Later, tijdens het kerkasiel, zijn vertrouwen en hoop ook heel belangrijk geweest. Onze lieve dominee Folkert Rinkema heeft ons daarbij ondersteund met fijne, pastorale gesprekken.'

>> 'Tijdens die treinritten was het alsof er liefde door mijn aderen stroomde' <<

Je studeert econometrie, maar begon ooit op vmbo-kader. Dat is geen vanzelfsprekende route.

'Toen wij in Nederland kwamen, mochten mijn zusje, broertje en ik onderwijs volgen. Mijn ouders mochten dat niet. Ik vond het heel erg leuk om de taal te leren en in mijn vrije tijd zat ik altijd in de boeken om het Nederlands zo snel mogelijk onder de knie te krijgen. Na deze (digitale) taalschool had je eigenlijk maar twee opties: vmbo-basis of -kader. Na een poosje mocht ik doorstromen naar het reguliere onderwijs en toen

ben ik steeds halverwege het jaar overgestapt naar een hoger niveau.

Eenmaal op het vwo nam ik deel aan een speciaal programma, het Econasium. Dit is een samenwerking met de Universiteit van Tilburg en dan volg je een cursus statistiek en je bezoekt bedrijven en het Europees Parlement. Dat programma sloot ik af met een 8,5. Ik heb er hard voor gewerkt en was ook vaak 's nachts aan het studeren. Ik heb nooit hulp gehad, mijn ouders konden mij niet helpen, want zij mochten niet op taalles.'

>> 'Mijn ouders konden mij niet helpen, want zij mochten niet op taalles' <<

Ben je een doorzetter?

'Ja, ik word vaak een doorzetter, een knokker genoemd. Ik denk dat het ook samenhangt met mijn opvoeding en het feit dat we ergens opnieuw begonnen zijn. Mijn vader zei: "Het is beter om een paar jaar heel hard te studeren, dan te luieren. Want hard werken levert wat op, terwijl je van luieren je leven lang last zult hebben." Dat heb ik altijd onthouden.'

Je volgt op het moment een leiderschapstraining bij de ChristenUnie. Welke toekomstplannen heb je?

'Omdat ik me al op lokaal niveau inzette voor de ChristenUnie kreeg ik de vraag of ik mee wilde doen aan een leiderschapstraining. Ik twijfelde even, want ik was al heel druk met tentamens, maar vond het toch nuttig en heb ja gezegd. Tijdens de training krijg je een coach toegewezen, dat kan een lokale of provinciale politicus zijn of een Kamerlid. Mijn coach is Peter Ester, Eerste Kamerlid voor de ChristenUnie. Het is een fijne coach. Ik waardeer vooral zijn enthousiasme en zijn eerlijkheid.

Ik wil me graag inzetten voor de samenleving, voor Nederland. Ik heb zelf ondervonden hoe groot de impact kan zijn van een politieke beslissing. Het kan betekenen dat kinderen ineens een toekomst krijgen!

Ik durf niet te zeggen wat de toekomst gaat brengen. Mijn studie is nu het belangrijkste. Verder zie ik wel wat er op mijn weg komt. Door alles wat ik heb meegemaakt, zie ik de toekomst met vertrouwen tegemoet. Zoals in Jeremia 29 staat: "Mijn plan met jullie staat vast. Ik heb jullie geluk voor ogen, niet jullie ongeluk: Ik zal je een hoopvolle toekomst geven."

Annemarie van den Berg-Nap is journalist en cultureel antropoloog.

>> Column

De Geest en een synode

Op 14 juni, in de week van Pinksteren, wordt de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken geopend. Zou het een hemelse vingerwijzing zijn? In ieder geval is het voor mij sprekend. De Geest wordt zo uitdrukkelijk verbonden met (het overwegen en spreken van) de kerk.

Het zal u niet ontgaan zijn dat de synode deze keer bijeenkomt in nogal zwaar kerkelijk weer. Daarbij komen principiële onderwerpen op tafel, die veel verschil van inzicht geven. Het woord 'crisis' viel veelvuldig in dit verband. Op een gegeven moment zelfs dagelijks – daar slijt zo'n woord dan toch weer van. Die 52 synodeleden zijn echter bepaald niet te benijden.

Maar daar heeft de Geest van Pinksteren – gelukkig! – alles mee te maken. Het is de Geest van wijsheid en inzicht, van kennis en vreze des Heren (Jesaja 11:2), het is de Geest van profetie dwars door al onze menselijke gelaagdheden en kampen heen (Handelingen 2:17-18), het is de Geest van liefde, vrede en geduld (Galaten 5:22). En het mooie is: dat staat in de bijbels van al die 52 synodeleden. Zouden zij het niet met die Geest kunnen wagen om een synode geestelijk kleur te gaan geven en wij om zo daarin mee te leven?

>> Die 52 synodeleden zijn bepaald niet te benijden <<

Bij al die preciaire agendapunten zal ongetwijfeld de Bijbel opengaan. En de synode zal – zoals elke synode van gereformeerd kaliber – al lezend en overwegend lijnen proberen te vinden om tot een verantwoorde besluitvorming te komen. Niet om eigen gelijk te halen, maar om de kerken te dienen. Daarbij zullen ook vast woorden van Paulus klinken. Hij kon de zaken soms stevig neerzetten. Maar diezelfde Paulus zegt in 1 Korintiërs 13 over de profetie en de kennis (die toch van de Geest zijn), dat wij die slechts ten dele hebben (vers 9). Wij zien ook na Pinksteren nog in een wazige spiegel (vers 12). Maar de liefde, die blijft! Dat maakt je bescheiden, dat doet je de ander zoeken.

Als die 52 synodeleden nu eens zo naar elkaar toegebogen worden, dan kan het toch best een wonderlijke synode worden. Een synode waar de Geest doorheen waait. En zo wil ik er maar voor bidden.

Dingeman Quant is emeritus predikant in de CGK.

Dynamisch leren in de kerk

Wat leren tieners nog? Heeft het wel zin om te investeren in catechese? Soms vraag je je af of het kerkelijke onderwijs wel zin heeft, want wat hebben we zelf eigenlijk opgestoken van al die lessen en gesprekken? Als we erover nadenken dan was dat vooral kennis die toepasbaar of interessant was, die paste bij de vragen die we hadden of de situatie waarin we zaten.

tekst Ingrid Plantinga en Anko Oussoren

Agenda

- 20-26 juli: New Wine Zomerconferentie in Liempde. Zie voor het jongerenprogramma next.new-wine.nl.
- 27 juli-3 augustus: TeenStreet. TeenStreet is een jaarlijkse internationale christelijke conferentie voor tieners. Zie www.om.org/teenstreet/nl_NL.

>> Je leven
verandert en jij
verandert mee <<

In de kerk hanteren we vaak een statische vorm van leren. De leerstof ligt vast, maar heeft weinig verbinding met het leven en de persoon van jongeren. Er zit geen beweging in. Bovendien is de tienerfase misschien wel het minst geschikt voor dat overdragen van kennis. De focus van tieners ligt op het ontdekken van hun eigen identiteit en dat is een intensief proces. Door die zoektocht hebben ze weinig energie om over de grenzen van hun eigen wereldje te kijken en kennis op te doen van zaken die buiten hun blikveld liggen.

Examen

De focus op geloofslernen in de tienerleeftijd wekt de suggestie dat je als tiener alles kunt en moet leren wat je voor de rest van je leven als christen nodig hebt. De openbare geloofsbelijdenis fungeert dan als een soort examen. Daarna ben je klaar. Als gelovige ben je echter nooit uitgeleerd. Je leven verandert en jij verandert mee. En die veranderingen brengen steeds weer nieuwe uitdagingen en levenslessen mee. Je ontdekt nieuwe kanten van God. Nieuwe inzichten roepen nieuwe vragen op en zo blijf je groeien.

Nu moet je als tiener dingen leren die pas

jaren later relevant voor je worden. Je gaat nog niet aan het avondmaal, maar moet wel weten wat dit ritueel betekent. Het leven na de dood staat nog ver van je af, maar je leert wel over een nieuwe hemel en aarde. Je denkt waarschijnlijk pas echt na over de betekenis van de kinderdoop als je in verwachting bent van je eerste kindje. De kans is echter groot dat wat je daar als tiener over leerde niet is blijven hangen. En als je bij de crematie van je ongelovige buurvrouw bent, dan pas komen de vragen over hemel en hel tot leven. Het is echter niet zo dat alles wat je als tiener hebt geleerd vanzelf weer boven komt drijven als het relevant voor je wordt. Het is andersom: alleen wat je geleerd hebt toen het relevant was, beklijft.

Kernvragen

God gaat een weg met elke gelovige, een weg van groeien, vallen, opstaan en verder groeien. Dat is dynamisch geloofslernen. Je kunt het niet beperken tot een bepaalde leeftijd of afsluiten met een belijdenis. Als je dat geloofslernen nadrukkelijk een plek geeft in elke levensfase, kan de druk van de ketel voor de catechese. Dan hoeven tieners niet meer alles te leren wat er te

>> Mijn leven rammelt aan alle kanten <<

Media/tips

- De website www.lerenindekerk.nl ondersteunt kerken en gelovigen in het dynamisch leren. Met een abonnement kan een programma op maat gemaakt worden voor de eigen groep, met toegespitste vragen, werkvormen en opdrachten. Zo sluit de inhoud beter aan op de situatie en wordt het leren een dynamische activiteit.
- Structureel en georganiseerd leren wordt vaak beperkt tot de catechisatie. Toerusting voor volwassenen is meestal incidenteel en niet vanuit een visie ontwikkeld. In *OnderWeg* #17 van 2017 pleitte Ingrid Plantinga voor het ontwikkelen van een visie op leren voor de hele gemeente. Zie www.onderwegonline.nl/10082-leerplan-0-tot-100.

Je denkt waarschijnlijk pas echt na over de betekenis van de kinderdoop als je in verwachting bent van je eerste kindje.

leren valt over de Bijbel, God en het geloof.

Wij hebben nagedacht over wat tieners wel kunnen en willen leren, omdat het aansluit bij hun vragen en levensfase. Daarvoor hebben we de kernvragen van jongeren in kaart gebracht, samen met de verwachtingen die leven in de samenleving, de realiteit waar ze tegenaan lopen en Gods antwoord op hun vragen (zie tabel 1).

Bij het geloofsleren van tieners zou de focus moeten liggen op wat in de tabel staat als Gods antwoord. Dat is wat de kerk hun, op deze leeftijd vol vragen en

onzekerheden, mag leren. Deze boodschap van onvoorwaardelijke liefde kun je laten doorklinken in allerlei thema's, zoals pesten, schuld, schaamte, erbij horen, vergeven, dienen.

Op een vergelijkbare manier kun je voor elke levensfase (en ook voor elke situatie) beschrijven welke kansen er liggen voor dynamisch geloofsleren.

Anko Oussoren en Ingrid Plantinga zijn adviseurs bij het Praktijkcentrum. Met bijdragen van Paul Smit (jeugdwerkadviseur bij het NGK Jeugdwerk).

	De verwachting	De realiteit	Gods antwoord
Wie ben ik? Identiteit	Ik ben wie ik zelf wil zijn, al wordt dat bepaald door hoe anderen mij zien. Ik moet mezelf profileren als gelukkig mens.	Mijn leven rammelt aan alle kanten. Ik ben niet perfect en mijn leven ook niet. Ik ben vaak een kameleon.	Ik zie en ken jou. Jij bent mijn kind en voor Mij hoeft je niet perfect te zijn. Je bent waardevol zoals je bent.
Waar hoor ik bij? Gemeenschap	Ik ben een vrij en onafhankelijk individu, maar als ik nergens bij hoor, ben ik een loser.	Ik heb anderen nodig, maar voel me vaak eenzaam en mis mensen die mij zien en waarderen.	Als jij alleen bent, ben Ik er voor je. Je hoort bij Mij. Ik ben ook een God van gemeenschap en plaats jou in een gemeenschap met anderen.
Hoe doe ik ertoe? Vaardigheden	Ik moet succesvol en krachtig zijn. Het is mijn eigen verantwoordelijkheid om het te maken in dit leven.	Ik weet vaak niet wat ik wil. Ik ben bang om te falen, vooral vanwege hoe anderen naar mij kijken.	Ik heb je gemaakt en geef je liefde, gaven en talenten die je mag uitdelen. Hou van anderen. Zo krijgt je leven betekenis.
Wat geloof ik zelf? Oriëntatie	Ik moet in mezelf geloven, mijn hart volgen en het helemaal zelf maken.	Ik stel te weinig voor, leg het af tegen anderen. Het lukt mij niet in mezelf te geloven. Ik zoek naar inspiratie die mij motiveert.	Ik ken je en weet wat je kunt. Ik wil je inspireren en je helpen om te ontdekken wat je kunt en hoe jij je kunt ontplooiën.

Tabel 1

Avondmaal buiten de kerkdienst?

Onlangs hoorde ik het verhaal van Ronny van Renswoude, jongerenwerker in een PKN-plattelandsgemeente. Hij sprak op een studiedag over avondmaal buiten de kerkdienst. Ronny vertelde hoe hij met een jongerengroep de paasnacht doorbracht en aan het eind met hen het avondmaal vierde. Het was voor deze jongeren een indrukwekkende mijlpaal in hun geloofsontwikkeling en een geweldige stimulans om tot een bewuste(re) keus te komen.

tekst **Klaas van den Geest**

Kan dat, avondmaal vieren buiten de kerkdienst? Hoe zit het dan met de ambtelijke bediening en met de gemeenschap van de hele gemeente? Want als je vindt dat de voorganger een exclusieve bevoegdheid heeft tot zegenen, bevestigen en sacramenten bedienen, dan houdt het daar op. Of blokkeert zo'n normatieve benadering bij voorbaat het gesprek? Zijn wij in staat om kritisch te reflecteren op onze gegroeide praktijken en tradities? Raakt het oprechte verlangen bij die jongeren ook iets in jouzelf? Hoe waardeer je dat dan, hoe ga jij daarmee om?

Probleem

Inderdaad, hoe zit het dan met het ambt? We hebben duidelijke teksten in onze bevestigingsformulieren, een helder plaatje met diakenen, ouderlingen en predikanten. Maar die duidelijkheid ligt

in de Bijbel zelf zeker niet zo voor het oprapen.

Wie ambt zegt, zegt aanstelling. Er is een roeping en bevestiging, er is een bevoegdheid van Godswege. Toch vinden we in de Bijbel daarover nauwelijks directe en eenduidige gegevens. Het ambt dat in de Bijbel het duidelijkst in verband wordt gebracht met een aanstelling, is dat van oudste. De apostelen instrueren hun assistenten (Titus, Timoteüs) om oudsten aan te stellen. Dat ambt is dus direct gebaseerd op een apostolisch doorgeven (traditie, successie).

Onze huidige dominees vinden we in de Bijbel echter hooguit indirect terug (in de gave of bediening van het profeteren, de evangelisten, enzovoort). Alles wijst erop dat de Reformatie ons met een groot probleem heeft opgezadeld met de ambten zoals ze in onze formulieren zijn

herleid, zo betoogde Maarten Wisse, een van de sprekers op de studiedag.

Waar komt het ambt vandaan: vanuit de gemeente of vanuit de hemel? Anders gezegd: is het (slechts) een functie of bediening ('iemand moet het doen')? Of moet het meer vanuit het werk van de heilige Geest worden gefundeerd? Dat laatste standpunt bepleit bijvoorbeeld Bram van de Beek in zijn boek *Lichaam en Geest van Christus*. Hij herleidt het huidige ambt vanuit 'apostolische successie': van de apostelen via de lokale bisschop/opziener naar de huidige predikant/voorganger.

Representant

Daarmee is aan het ambt ook een mandaat of bevoegdheid gegeven: een soort alleenrecht om te zegenen, te bevestigen (huwelijken, ambten) en sacramenten te

bedienen. En juist die sacramenten (en dus de sacramentsbediening) zijn voor Van de Beek de grondslag van de kerk. Anders gezegd: niet het Woord, maar het sacrament maakt de kerk tot kerk. In de eucharistie wordt Christus vertegenwoordigd. Zo komen zijn redding en genade naar de gelovige toe, in die uitdeling door de representant van Christus. Maarten Wisse wijst erop dat we vastlopen doordat de Reformatie op dit punt niet eenduidig was. Luther wees onomwonden op het priesterschap van alle gelovigen en ontkende zelfs dat er bedienaren tussen de gelovige en God in staan. Typerend voor die tijd, waarin de emancipatie van het individu begint. Calvin daarentegen fundeert in *Institutie IV* het ambt veel meer vanuit de goddelijke autorisatie. Waardoor er bij de Reformatie toch een 'rooms zuurdesem' mee naar binnen glipte (zoals een van de aanwezigen op de studiedag het gevat verwoordde).

>> Steeds meer mensen voelen afstand bij de gemeentebrede viering <<

Gemeenschapsmaaltijd

Bijbels gezien geven onze ambten dus niet echt een helder antwoord op die eerste vraag: kan dat, avondmaal vieren buiten de kerkdienst, zonder de ambten? Daarom trof mij op deze dag de bijdrage van Hans Schaeffer, die het avondmaal vooral uitlegde als een gemeenschapsmaaltijd. Hij stelt dat het avondmaal de kerk tot kerk maakt, niet andersom. Waar de maaltijd van de Heer gevierd wordt, daar sticht Hij gemeenschap. Een

Waar de maaltijd van de Heer gevierd wordt, daar sticht Hij gemeenschap.

klein clubje van gelijkgezinden doet afbreuk aan het lichaam van Christus (met een verwijzing naar 1 Korintiërs 11, waar juist dat misging). Avondmaal zoekt naar zijn aard de gemeenschap, creëert gemeenschap, verlegt grenzen die mensen maken.

Daar kan ik meer mee dan met de angstige reflex die ook in mij zit en die zegt: waar gaat dit naartoe? Schaeffers benadering hanteert een open houding: als dit uit de Geest is, ga er dan mee in gesprek, zoek het op, laat het geen geïsoleerd verschijnsel worden. Steeds meer (niet alleen jongere) mensen voelen afstand bij de gemeentebrede viering, ze ervaren die als onpersoonlijk en ze raakt niet aan hun eigen (zoeken naar een) band met de Heer Jezus. Herken dus deze oprechte behoefte aan echt contact en doe daar iets positiefs mee, ook in de kerkelijke vieringen.

Gastheer

Hoe dat er concreet uitziet, kan ik niet in detail uitwerken. Rond het avondmaal blijft een zorgvuldig opgezette en doordachte liturgie onder leiding van een geroepen ambtsdrager volgens mij het uitgangspunt. Daaraan zie je dat Christus

de gastheer is, die brood en wijn aanreikt. Tegelijk kunnen we zoeken naar een persoonlijker manier van vieren, met meer variatie en interactie, bijvoorbeeld door elkaar bij het uitdelen van brood en wijn een persoonlijke zegen mee te geven.

En bestaat er een wens om in kleinere kring avondmaal te vieren, dan is de manier waarop we daarmee omgaan cruciaal. Vraag naar de achtergrond van dat verlangen, kijk wat je daar positief mee kunt doen. Probeer zo in gesprek te komen over wat het avondmaal is, zodat we elkaar er meer bewust van maken dat echte gemeenschap niet uitsluit, maar juist zoekt naar anderen.

Ronny van Renswoude vertelde dat hij zelf het gesprek met zijn kerkenraad zocht, hij wilde niet 'onder de radar' blijven. Zo laat je zien dat het avondmaal de gemeenschap van het lichaam van Christus zoekt. Geen avondmaal zonder gemeenschap, geen gemeenschap zonder ambt, geen ambt zonder Christus. En dus: geen avondmaal zonder (het lichaam van) Christus.

Klaas van den Geest is predikant in Het Kruispunt (GKv) in Alphen aan den Rijn.

Zo'n grote oude Bijbel heb ik nog nooit gezien. Moet je die letters zien. Die kun je geeneens lezen!!

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

Donatus verzekert vertrouwd

www.donatus.nl

Verbindt Bijbel en leven in Kampen

Theologie voor een beroep in kerk en samenleving

Wil je een dagje meelopen? Mail naar kennismaken@tukampen.nl

NGP Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding

www.tukampen.nl

Theologische Universiteit Kampen

GEREFORMEERDE KERKEN